

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Näyttötutkinnon perusteet

NÄKÖVAMMAISTAITOJEN OHJAAJAN ERIKOISAMMATTITUTKINTO 2012

Määräys 18/011/2012

© Opetushallitus ja tekijät

Määräykset ja ohjeet 2012:23

ISBN 978-952-13-5115-0 (nid.)

ISBN 978-952-13-5116-7 (pdf)

ISSN-L 1798-887X

ISSN 1798-887X (painettu)

ISSN 1798-8888 (verkkójulkaisu)

Taitto: Edita Prima Oy

www.oph.fi/julkaisut

Kopijyvä Oy, Espoo 2012

MÄÄRÄYS

20.4.2012

18 /011/2012

Voimassaoloaika: **1.5.2012 alkaen toistaiseksi**

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen
perustuu:

L 631/98, 13 § 2 mom

Kumoaa Opetushallituksen määräyksen

-

Muuttaa Opetushallituksen määräystä

-

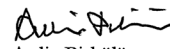
NÄKÖVAMMAISTAITOJEN OHJAAJAN ERIKOISAMMATTITUTKINNON PERUSTEET

Opetushallitus on päättänyt näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnon perusteista, joita on noudatettava 1.5.2012 lukien toistaiseksi.

Tutkintotoimikunta ja tutkinnon järjestäjä eivät voi jättää noudattamatta tutkinnon perusteita tai poiketa niistä.

Järjestettäessä näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto.

Pääjohtaja

Aulis Pitkälä

Opetusneuvos

Anne Mårtensson

LIITE

Näkövammaistaitojen ohjaajan ammattitutkinto 2012

Sisältö

1	Näyttötutkinnot	7
1.1	Näyttötutkintojen järjestäminen	7
1.2	Näyttötutkinnon suorittaminen	7
1.3	Näyttötutkinnon perusteet.....	7
1.4	Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnossa	8
1.5	Ammattitaidon arviointi näyttötutkinnossa.....	8
1.6	Todistukset	9
1.7	Näyttötutkintoon valmistava koulutus	10
	1.7.1 Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa	10
2	Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnon muodostuminen	13
2.1	Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnossa osoitettava osaaminen	13
2.2	Tutkinnon osat ja tutkinnon muodostuminen	13
3	Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnossa vaadittava ammattitaito ja arvioinnin perusteet	15
A	Pakolliset tutkinnon osat	16
3.1	Näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana toimiminen.....	16
	Ammattitaitovaatimukset	16
	Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)	16
	Ammattitaidon osoittamistavat	22
3.2	Näkövammaistaitojen ohjaajana toimiminen.....	22
	Ammattitaitovaatimukset	22
	Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)	23
	Ammattitaidon osoittamistavat	28
B	Valinnaiset tutkinnon osat	29
3.3	Näkövammaisten asiakkaiden liikkumistaidon ohjaus	29
	Ammattitaitovaatimukset	29
	Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)	29
	Ammattitaidon osoittamistavat	33
3.4	Näkövammaisten asiakkaiden näönkäytön ohjaus	34
	Ammattitaitovaatimukset	34
	Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)	34
	Ammattitaidon osoittamistavat	37

3.5	Näkövammaisten asiakkaiden pistekirjoituksen ohjaus	38
	Ammattitaitovaatimukset	38
	Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)	38
	Ammattitaidon osoittamistavat	41
3.6	Näkövammaisten asiakkaiden teknisten apuvälineiden käytön ohjaus	42
	Ammattitaitovaatimukset	42
	Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)	42
	Ammattitaidon osoittamistavat	46
3.7	Näkövammaisten, kuulonäkövammaisten ja kuurosokeiden asiakkaiden haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjaus	47
	Ammattitaitovaatimukset	47
	Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)	47
	Ammattitaidon osoittamistavat	52
3.8	Yrittäjänä toimiminen näkövammaistaitojen ohjauksessa	53
	Ammattitaitovaatimukset	53
	Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)	53
	Ammattitaidon osoittamistavat	54
Liite	Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnon suorittaneen työn kuvaus	55

1 Näyttötutkinnot

1.1 Näyttötutkintojen järjestäminen

Opetushallituksen asettamat, työnantajien, työntekijöiden, opettajien ja tarvittaessa itsenäisten ammatinharjoittajien edustajista koostuvat tutkintotoimikunnat vastaavat näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta sekä antavat tutkintotodistukset. Tutkintotoimikunnat tekevät sopimuksen näyttötutkintojen järjestämisestä koulutuksen järjestäjien ja tarvittaessa muiden yhteisöjen ja säätiöiden kanssa. Näyttötutkintoja ei saa järjestää ilman voimassa olevaa, tutkintotoimikunnan kanssa solmittua järjestämissopimusta.

1.2 Näyttötutkinnon suorittaminen

Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla hyväksytysti tutkinnon perusteissa vaadittu osaaminen tutkintotilaisuuksissa käytännön työssä ja toiminnassa. Jokainen tutkinnon osa on arvioitava erikseen. Arvioinnin tekevät työnantajien, työntekijöiden ja opetusalan edustajat yhdessä. Aloilla, joilla itsenäinen ammatinharjoittaminen on tyypillistä, myös tämä taho otetaan huomioon arvioijien valinnassa. Lopullisen päätöksen arvioinnista tekee tutkintotoimikunta. Tutkintotodistus voidaan antaa, kun kaikki tutkinnon suorittamiseksi määräytyt tutkinnon osat on suoritettu hyväksytysti.

1.3 Näyttötutkinnon perusteet

Tutkinnon perusteissa määritellään tutkintoon kuuluvat osat ja mahdollisesti niistä muodostuvat osaamisalat, tutkinnon muodostuminen, kussakin tutkinnon osassa vaadittava ammattitaito, arvioinnin perusteet (arvioinnin kohteet ja kriteerit) ja ammattitaidon osoittamistavat.

Tutkinnon osa muodostaa ammatin osa-alueen, joka voidaan erottaa luonnollisesta työprosessista itsenäiseksi arvioitavaksi kokonaisuudeksi. Tutkinnon osissa määritellyissä ammattitaitovaatimuksissa keskitytään ammatin ydintoihintoihin, toimintaprosessien hallintaan ja kyseessä olevan alan ammattikäytäntöihin. Niihin sisältyvät myös työelämässä yleisesti tarvittavat taidot, esimerkiksi sosiaaliset valmiudet.

Arvioinnin kohteet ja kriteerit on johdettu ammattitaitovaatimuksista. Arvioinnin kohteilla ilmaistaan ne osaamisen alueet, joihin arvioinnissa kiinnitetään

erityistä huomiota. Kohteiden määrittäminen helpottaa myös ammattitaidon arviointia asianomaisesta työtoiminnasta. Arvioinnin tulee kattaa kaikki tutkinnon perusteissa määritellyt arvioinnin kohteet. Arvioinnin kriteerit määrittelevät hyväksyttävän suorituksen laadullisen ja määrällisen tason.

Ammattitaidon osoittamistavat sisältävät tutkinnon suorittamiseen liittyviä tarkentavia ohjeita. Ammattitaito osoitetaan pääsääntöisesti todellisissa työtehtävissä ja toimissa. Ammattitaidon osoittamistavat voivat sisältää mm. ohjeita siitä, kuinka tutkintosuoritusta voidaan tarvittaessa täydentää, jotta kaikki ammattitaitovaatimukset tulevat kattavasti osoitetuiksi.

1.4 Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnossa

Koulutuksen järjestäjä huolehtii näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen sekä tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta.

Henkilökohtaistamisessa tulee ottaa huomioon ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (L 952/2011) 11 §:n säännökset opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista sekä 13 §:n nojalla Opetushallituksen määräämät tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset.

Opetushallitus on antanut henkilökohtaistamista koskevan erillisen määräyksen (43/011/2006).

1.5 Ammattitaidon arviointi näyttötutkinnossa

Ammattitaidon arvioinnissa tulee perusteellisesti ja huolellisesti tarkastella sitä, miten tutkinnon suorittaja on osoittanut osaavansa sen, mitä tutkinnon perusteissa ko. tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksissa edellytetään. Arvioinnissa käytetään tutkinnon perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä. Vain yhden menetelmän käytöllä ei välttämättä saada luotettavaa tulosta. Arvioinnissa otetaan huomioon ala- ja tutkintokohtaiset erityispiirteet tutkinnon perusteiden mukaisesti. Mikäli tutkinnon suorittajalla on luotettavia selvityksiä aikaisemmin osoitetusta osaamisesta, arvioijat arvioivat niiden vastaavuuden näyttötutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin. Arvioijat ehdottavat dokumentin tutkintotoimikunnalle tunnustettavaksi osaksi näyttötutkinnon suoritusta. Lopullisen päätöksen aiemmin osoitetun ja luotettavasti selvitetyn osaamisen tunnustamisesta tekee tutkintotoimikunta.

Ammattitaidon arviointi on prosessi, jossa arviointiaineiston keräämisellä ja arvioinnin dokumentoinnilla on keskeinen merkitys. Työelämän sekä opettajien edustajat tekevät kolmikantaisesti huolellisen ja monipuolisen arvioinnin. Jokaisen tutkinnon suorittajan tulee selvästi saada tietoonsa arvioinnin perusteet. Tutkinnon suorittajalle on annettava mahdollisuus suoritustensa itsearviointiin. Näyttötutkinnon järjestäjä laatii arvioinnin kohteena olevan tutkinnon osan suorittamisesta arviointipöytäkirjan, jonka arvioijat allekirjoittavat. Tutkinnon suorittajalle tämän jälkeen annettava palaute on osa hyvää arviointiprosessia. Lopullisen päätöksen arvioinnista tekee tutkintotoimikunta.

Arvioijat

Tutkinnon suorittajan ammattitaitoa arvioivilla henkilöillä tulee olla hyvä ammattitaito ko. näyttötutkinnon alalta. Tutkintotoimikunta ja näyttötutkinnon järjestäjä sopivat arvioijista näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa.

Arvioinnin oikaisu

Tutkinnon suorittaja voi lainsäädännön mukaisena määräaikana pyytää arvioinnin oikaisua tutkintotoimikunnalta, jonka toimialaan ja -alueeseen kyseessä oleva tutkinto kuuluu. Kirjallinen oikaisupyyntö osoitetaan tutkintotoimikunnalle. Tutkintotoimikunta voi arvioijia kuultuaan velvoittaa toimittamaan uuden arvioinnin. Arviointia koskevasta oikaisuvaatimuksesta annettuun tutkintotoimikunnan päätökseen ei voi hakea muutosta valittamalla.

1.6 Todistukset

Tutkintotodistuksen ja todistuksen tutkinnon osan tai osien suorittamisesta antaa tutkintotoimikunta. Todistuksen valmistavaan koulutukseen osallistumisesta antaa koulutuksen järjestäjä. Opetushallitus on antanut määräyksen todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Näyttötutkinnon osan tai osien suorittamisesta annetaan todistus silloin, kun näyttötutkintoon osallistuva sitä pyytää. Tutkintotodistuksen ja myös todistuksen tutkinnon osan tai osien suorittamisesta allekirjoittavat tutkintotoimikunnan edustaja ja näyttötutkinnon järjestäjän edustaja.

Opetushallituksen hyväksymään ammattikirjaan tehty merkintä näyttötutkinnon suorittamisesta on tutkintotodistukseen rinnastettava todistus näyttötutkinnon suorittamisesta. Näyttötutkinnon järjestäjä hankkii ja allekirjoittaa ammattikirjan. Ammattikirja on näyttötutkinnon suorittajalle maksullinen.

1.7 Näyttötutkintoon valmistava koulutus

Näyttötutkintoihin osallistumiselle ei voida asettaa koulutukseen osallistumista koskevia ennakkoehtoja. Pääsääntöisesti tutkinnot suoritetaan kuitenkin valmistavan koulutuksen yhteydessä. Koulutuksen järjestäjä päättää näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutus ja tutkintotilaisuudet on jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti. Näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus osallistua tutkintotilaisuuksiin ja suorittaa näyttötutkinto.

Valtioneuvoston asetuksessa (1033/2011) määriteltyihin ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmistaviin opintoihin sovelletaan opiskeluoikeuden peruuttamisesta ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (952/2011) 11 §:n 9 kohtaa. Näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa tulee ottaa huomioon myös em. lain 13, 13 a ja 16 §:n säännökset.

1.7.1 Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa

Tutkintokohtaisten terveydentilavaatimusten tavoitteena on edistää turvallisuutta näyttötutkintona suoritettavissa ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa ja myöhemmin työelämässä.

Näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen sovelletaan säännöksiä esteettömyydestä ja opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä (ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n (952/2011) viittaussäännökset ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27, 27 a ja 27 b §:ssä (951/2011)). Opiskelijaksi hakeutuvan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa henkilöä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen silloin, kun opintoihin sisältyy alaikäisen turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia.

Tämä edellyttää, ettei opintoihin liittyviä turvallisuusvaatimuksia voida täyttää ja sitä, ettei estettä voida kohtuullisin toimin esimerkiksi opiskelijahuollon ja opiskeluterveydenhuollon palveluilla, apuvälineillä tai muulla tuella poistaa. Mikäli toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojeleminen tai liikenteen turvallisuus sitä edellyttävät, opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla aikaisemmin tapahtuneen opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksen salaaminen ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon hakeutumisen yhteydessä.

Edellä mainitun perusteella tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset tulee ottaa huomioon näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisessa. Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset sisältyvät valtioneuvoston asetuksessa (1033/2011) määriteltyjen humanistisen ja kasvatustieteiden, tekniikan ja liikenteen alan, luonnonvara- ja ympäristöalan sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteisiin.

Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa (L 952/2011, 13 a §) opiskelijaksi hakeutuville tutkintokohtaisista terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimuksista. Opiskelijaksi hakeutuvan tulee antaa pyydettyä näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäjälle opiskelijaksi ottamisen edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot sekä mahdollinen tieto aikaisemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta koskevasta päätöksestä. Opiskelijaksi hakeutuvan oma kuvaus nykyhetken terveydentilastaan riittää valintatilanteessa. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäjien tulee tarvittaessa tehdä yhteistyötä eri koulutusasteiden tai viranomaisten kanssa opiskelijavalinnassa välttämättömien tietojen saannissa ja antamisessa.

Opiskelijaksi hakeutuvan oikeusturvan kannalta on perusteltua, että häntä ei valita sellaiseen näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen, jonka mukaisissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa hän ei terveydentilansa tai toimintakykynsä vuoksi voisi toimia. Opiskelijavalintaa tehtäessä on kuitenkin otettava huomioon ammatteihin ja työhön sisältyvät moninaiset tehtävät. Saman tutkinnon sisällä voi olla tutkinnon osia, jotka edellyttävät erilaista terveydentilaa tai toimintakykyä ja mahdollistavat täten opiskelijalle yksilöllisiä ratkaisuja näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen suorittamisessa. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäjän tulee tarvittaessa selvittää yhdessä opiskelijan ja opiskelijahuollon henkilöstön kanssa opiskelijan mahdollisuus hakeutua muuhun näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää.

Opiskelijan terveydentilan ja toimintakyvyn muuttuminen ei saa keskeyttää opiskelijan näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta tai johtaa harkitsemattomaan koulutusammatin tai -alan vaihtoon. Terveydentilan ja toimintakyvyn muutoksista näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen aikana johtuvat käytännön ongelmat tulee voida ratkaista ensisijaisesti opiskelijalle sopivilla yksilöllisillä opetusjärjestelyillä ja henkilökohtaistamisella. Opintojen ohjaus, opiskelijan tuki, ergonomisiin työtapoihin ja apuvälineiden käyttöön ohjaaminen edistävät näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen suorittamista. Opiskelijan terveydentilan ja toimintakyvyn muuttuessa opiskelijahuollon, opiskeluterveydenhuollon ja työpaikkojen työterveyshuollon kanssa tehtävä yhteistyö on välttämätöntä.

Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnon terveydentilavaatimukset

Henkilön terveydentilan tai toimintakyvyn osalta tulee arvioida mahdollisten sairauksien aiheuttamat rajoitteet ja sairauksien yksilöllinen hoitotilanne.

Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla

- sellaiset psyykkiset sairaudet, jotka estävät käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen osallistumisen, kuten ajankohtainen hoitamaton psykoosi tai vaikea toimintakykyä laskeva masennus
- sellaiset fyysiset sairaudet kuten tuki- ja liikuntaelimestön sairaudet tai vammat sekä krooniset ihottumat, jotka rajoittavat toimintakykyä siinä määrin, että estävät käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa toimimisen
- veriteitse tarttuva sairaus saattaa rajoittaa käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen sijoittumista
- päihteiden ongelmakäyttö tai päihderiippuvuus.

2 Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnon muodostuminen

Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnon perusteissa ammattitaitovaatimukset on määritelty tasollisesti siten, että henkilö, jolla on alan peruskoulutus tai sitä vastaavat tiedot ja taidot sekä lisäksi täydentäviä sekä syventäviä opintoja ja työkokemusta, pystyy todennäköisesti suoriutumaan ko. erikoisammattitutkinnosta.

2.1 Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnossa osoitettava osaaminen

Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnossa tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana ja näkövammaistaitojen ohjaajana toimimisessa. Valinnaisten tutkinnon osien avulla tutkinnon suorittaneella on erityisosaamista kahteen seuraavista osa-alueista: näkövammaisen asiakkaan liikkumistaidon ohjaukseen, näkövammaisen asiakkaan näönkäytön ohjaukseen, näkövammaisen asiakkaan pistekirjoituksen ohjaukseen, näkövammaisen asiakkaan teknisten apuvälineiden käytön ohjaukseen, näkövammaisten, kuulonäkövammaisten ja kuurosokeiden asiakkaiden haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjaukseen tai yrittäjänä toimimiseen näkövammaistaitojen ohjauksessa.

Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnossa osoitetaan alan vaativimpien työtehtävien hallinta.

2.2 Tutkinnon osat ja tutkinnon muodostuminen

Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnon suorittaminen edellyttää kahden pakollisen ja vähintään kahden valinnaisen tutkinnon osan suorittamista.

Taulukko 1. Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnon osat.

A	Pakolliset osat
3.1	Näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana toimiminen
3.2	Näkövammaistaitojen ohjaajana toimiminen
B	Valinnaiset osat, joista on valittava 2 osaa
3.3	Näkövammaisten asiakkaiden liikkumistaidon ohjaus
3.4	Näkövammaisten asiakkaiden näönkäytön ohjaus
3.5	Näkövammaisten asiakkaiden pistekirjoituksen ohjaus
3.6	Näkövammaisten asiakkaiden teknisten apuvälineiden käytön ohjaus
3.7	Näkövammaisten, kuulonäkövammaisten ja kuurosokeiden asiakkaiden haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjaus
3.8	Yrittäjänä toimiminen näkövammaistaitojen ohjauksessa

3 Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnossa vaadittava ammattitaito ja arvioinnin perusteet

Tutkinnon perusteissa vaadittu ammattitaito osoitetaan tutkintotoimikunnan hyväksymän näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnon järjestämissuunnitelman perusteella henkilökohtaistetuissa tutkintotilaisuuksissa aidossa toiminnassa, jolloin tutkinnon suorittaja osoittaa kattavasti tutkinnon perusteiden edellyttämän ammatillisen osaamisen.

Tutkintotilaisuuksissa tutkinnon suorittaja osoittaa valmiuksia ja kykyä soveltaa osaamistaan vaihtelevissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä. Hän myös osoittaa kykynsä kokemusten arviointiin ja kokemuksista oppimiseen, toimintatapojen uudelleenajatteluun ja uusien toimintatapojen käyttöönottoon.

Arvioijat, jotka on perehdytetty arviointitehtävään, arvioivat tutkinnon suorittajan ammattitaidon tutkintotilaisuuksissa. Tutkinnon suorittajalle on annettava mahdollisuus suoritustensa itsearviointiin. Arvioijat arvioivat ja dokumentoivat tutkinnon suorittajan osoittaman osaamisen tutkinnon ammattitaitovaatimusten, arvioinnin kohteiden ja kriteerien mukaisesti. Tutkinnon suorittajalle annettava palaute arvioinnista on osa hyvää arviointiprosessia. Palaute voidaan antaa tutkinnon suorittajalle esimerkiksi arviointiesityksen tekemisen jälkeen.

Tutkinnon suorittajalle voidaan antaa mahdollisuus täydentää tutkintosuoritustaan suullisesti. Arvioijat kirjaavat keskustelun aikana tehdyt havainnot arviointilomakkeeseen. Näin varmistetaan tutkintosuoritusten kattavuus ja arvioinnin luotettavuus. Tämä mahdollisuus voidaan järjestää tutkinnon osan suorittamisen yhteydessä tai sitten kun kaikki tutkinnon osien suoritukset on tehty.

Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto arvioidaan tutkinnon osa kerrallaan niin, että tutkinnon suorittajan ammattitaitoa verrataan tutkinnon osan ammattitaitovaatimukseen. Kolmikantainen arvioijaryhmä tekee tutkinnon osan kirjallisen arviointiesityksen tutkintotoimikunnalle sen jälkeen, kun tutkintosuoritukset on tehty kattavasti, luotettavasti ja tutkinnon perusteiden mukaisesti. Kolmikantaisen arvioijaryhmän jäsenet edustavat työnantajia, työntekijöitä ja opettajia.

A Pakolliset tutkinnon osat

3.1 Näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana toimiminen

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- noudattaa työtään ohjaavia säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita
- noudattaa ja arvioida työnsä eettisiä periaatteita
- edistää näkövammaisen asiakkaan työ- ja toimintakykyä
- toimia näkövammaisen asiakkaan palvelujärjestelmässä
- toimia näkövammaisen, kuulonäkövammaisen ja monivammaisen näkövammaisen asiakkaan yhteistyöverkostoissa
- ylläpitää toimintakykyään ja työhyvinvointiaan
- toimia työyhteisössään näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana ja kehittäjänä.

Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset	
Tutkinnon suorittaja osaa noudattaa työtään ohjaavia säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Säädösten, määräysten ja ohjeiden mukaan toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none">• toimii näkövammaistaitojen ohjaukseen liittyvän keskeisen ja ajan- tasaisen sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön mukaisesti• toimii näkövammaistaitojen ohjauksessa huolehtien asianmukaisesti salassapitovelvollisuudesta• toimii omaa työtään ohjaavien kansallisten ja kansainvälisten säädösten ja muiden ohjaavien asiakirjojen mukaisesti, kuten<ul style="list-style-type: none">– YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus– Suomen vammaispoliittinen ohjelma– Suomen perustuslaki– yhdenvertaisuuslaki• toimii asianmukaisesti omalla vastualueellaan työturvallisuuslain ja työturvallisuusmääräysten mukaisesti• toimii työpaikalla turvallisuusriskejä ennaltaehkäisevästi ja amma- tillisesti turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa• toimii alueensa ja työyhteisönsä näkövammaisten palvelujärjestel- mää ohjaavien määräysten ja ohjeiden mukaisesti• seuraa asianmukaisesti alan säädosmuutoksia ja toimii niiden mukaisesti siltä osin kuin ne liittyvät omaan työhön.

Tutkinnon suorittaja osaa noudattaa ja arvioida työnsä eettisiä periaatteita.

Eettisten ohjeiden mukaan toimiminen

Tutkinnon suorittaja

- toimii näkövammaistaitojen ohjauksen eri tilanteissa sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan eettisten ohjeiden mukaisesti
- työskentelee ohjauksessa asiakaslähtöisesti yhdessä näkövammaisen asiakkaan kanssa
- huolehtii aktiivisesti asiakkaan oikeuksien toteutumisesta häntä koskevissa näkövammaistaitojen ohjauksen ratkaisuissa
- toimii omassa työssään organisaation eettisten periaatteiden, arvojen ja toimintaa sekä kestävästä kehitystä koskevien ohjeiden mukaisesti.

Tutkinnon suorittaja osaa edistää näkövammaisen asiakkaan työ- ja toimintakykyä.

Työ- ja toimintakyvyn tukeminen

Tutkinnon suorittaja

- edistää asianmukaisesti näkövammaistaitojen ohjauksella asiakkaan työ- ja toimintakykyä sekä mahdollisimman itsenäistä arjessa toimimista
- edistää asiakkaan valmiutta jatkuvaan näkövammaistaitojen oppimiseen uusissa tilanteissa
- tukee kuntouttavalla ja ratkaisukeskeisellä työotteella näkövammaisen asiakkaan kokonaiskuntoutumista
- tukee ohjauksella asiakasta ja häntä ympäröivää yhteisöä tiedostamaan näkövammaistaitojen oppimisen merkityksen osana kuntoutumista
- edistää aktiivisesti asiakkaan itsenäistä toimintaa ja terveyttä näkövammaistaitojen ohjauksen kaikissa tilanteissa ja ympäristöissä
- tukee asiakasta määrittelemään toiminnalliset valmiutensa, taitonsa, tavoitteensa ja tarpeensa missä tahansa näkövammaistaitojen ohjauksen vaiheessa
- toimii tarvittaessa yhteyshenkilönä asiakkaan, hänen perheensä ja kuntoutukseen osallistuvien ammattilaisten ja yhteistyöverkostojen välillä
- ohjaa asiakasta asiantuntevasti palvelujärjestelmässä
- antaa asiantuntevasti tietoa asiakkaalle ja häntä ympäröivälle yhteisölle kuntoutukseen ja palveluihin hakeutumisesta
- osallistuu tarvittaessa vastualueensa mukaisesti asiakkaan kuntoutus- ja palvelusuunnitelman tekemiseen
- edistää näkövammaistaitojen ohjauksessa asiakkaan kuntoutumisprosessia.

Osallisuuden edistäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa muiden tahojen kanssa asiakkaan tarvitsemat näkövammaistaitojen ohjauksen palvelutarpeet • tukee näkövammaistaitojen ohjauksella asiakasta ja hänen läheisiään oikeiden ja sopivien näkövammaistaitojen ohjaukseen liittyvien palvelujen valinnassa • opastaa asiakasta selkeällä tavalla näkövammaistaitojen ohjauksessa tarvittavien selvitysten tekemisessä, hakemusten laatimisessa ja jättämisessä asianmukaiselle toimijataholle • tutustuu monipuolisesti näkövammaisten, kuulonäkövammaisten ja kuurosokeiden kulttuuriin ja niiden tarjoamiin mahdollisuuksiin ohjauksessa • antaa asianmukaista tietoa näkövammaispalvelusta ja vertaistuki-toiminnasta asiakkaalle ja hänen läheisilleen • ottaa toiminnassaan joustavasti huomioon yksilöiden moninaisuuteen ja erilaisuuteen liittyvät erityispiirteet ja palvelutarpeet ohjauksessa • toimii luontevasti eri kulttuureja ja kielitaustoja edustavien asiakkaiden ja työyhteisön jäsenten kanssa • ottaa huomioon asiakkaan mahdollisuudet vaikuttaa näkövammaistaitojen ohjauspalveluihin ja osallistua ohjauksessa tehtäviin valintoihin.
Esteettömän toimintaympäristön edistäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ottaa toiminnassaan huomioon tarkoituksenmukaisesti asiakkaan toimintaympäristön esteettömyyden tavoitteet, kuten vapaat kulkureitit, hyvän valaistuksen ja selkeät opasteet näkövammaistaitojen ohjauksen eri tilanteissa • huolehtii vastuullisesti näkövammaistaitojen ohjaustilanteiden turvallisuudesta • edistää aktiivisesti näkövammaistaitojen ohjausympäristöjen esteettömyyttä • edistää ammattimaisesti asiakkaan näkövammaistaitojen ohjauksen sosiaalista saavutettavuutta • edistää asiantuntevasti toimintaympäristön moniaistisuuden hyödyntämistä näkövammaistaitojen ohjauksen eri tilanteissa • valitsee asiakkaan tarpeiden perusteella tarkoituksenmukaisen apuväline-, laite- ja palvelukokonaisuuden huomioiden taloudellisuuden ja ekologisuuden • tukee asiakasta tavoitteellisesti näkövammaisten apuvälineiden käytössä

	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii viivytystä toimimattomat apuvälineet huollosta vastaaville tahoille • huolehtii asianmukaisesti näkövammaistaitojen ohjaukseen liittyvän tiedonsaannin ja tiedonkulun esteettömyydestä • valmistaa tarvittaessa asiakkaalle saavutettavaa ja ymmärrettävää näkövammaistaitojen ohjausmateriaalia • antaa asiakkaalle ohjausmateriaalin hänelle sopivassa muodossa, kuten pistekirjoituksena, isokirjoituksena, äänitteinä tai sähköisessä muodossa • kuuntelee asiakasta aktiivisesti ja ottaa hänen näkökulmansa huomioon näkövammaistaitojen ohjauksen eri tilanteissa.
Tutkinnon suorittaja osaa toimia näkövammaisen asiakkaan palvelujärjestelmässä.	
Palvelujärjestelmässä toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää toiminnassaan asiakaslähtöisesti tietoja sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan palvelujärjestelmästä ja muista yhteiskunnan hyvinvointipalveluista • toimii asianmukaisesti alueensa ja työyhteisönsä näkövammaisten palvelujärjestelmää ohjaavien asiakirjojen mukaisesti • selvittää yhdessä asiakkaan kanssa näkövammaistaitojen ohjauksen tarpeet ja tekee suunnitelman niihin vastaamisesta osana palvelusuunnittelukokonaisuutta ja sen arviointia • ohjaa asiakasta asiantuntevasti tarvittavien palveluiden käyttämisessä • ohjaa ja seuraa omalla vastualueellaan näkövammaistaitojen ohjauspalvelun järjestämistä asiakkaan kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla • perustelee selkeästi asiakkaalle tehtyjä näkövammaistaitojen ohjauspalvelupäätöksiä ja annettuja ohjeita • ohjaa asiakasta tarkoituksenmukaisten näkövammaistaitojen ohjauspalvelujen käytössä • hankkii tarvittaessa yhteistyössä asiakkaan kanssa näkövammaistaitojen ohjauksen kannalta tarpeellisia apuvälineitä ja laitteita suunnitelman mukaisesti • seuraa näkövammaistaitojen ohjauksen tavoitteiden ja ohjaussuunnitelmien toteutumista ja reagoi joustavasti muutostarpeisiin • suunnittelee, toteuttaa ja arvioi asiakkaan ohjaus- ja palveluprosessin ja dokumentoi sen asianmukaisesti.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia näkövammaisen, kuulonäkövammaisen ja monivammaisen näkövammaisen asiakkaan yhteistyöverkostoissa.

Moniammatillinen yhteistyö

Tutkinnon suorittaja

- toimii asiakaslähtöisesti näkövammaistaitojen ohjauksen moniammatillisessa yhteistyössä
- toimii asiantuntevasti vastuualueensa rajoissa moniammatillisessa yhteistyössä
- työskentelee näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana moniammatillisessa yhteistyössä sovitulla välineillä ja foorumeilla sovituin toimintaperiaattein
- huolehtii asiakkaan mahdollisuudesta osallistua omaan näkövammaistaitojen ohjaukseen liittyvään suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin moniammatillisessa ryhmässä sovitulla tavalla
- tuo moniammatillisessa yhteistyössä aktiivisesti esiin näkövammaistaitojen ohjauksen näkökulman osana asiakkaan kuntoutumista ja työryhmän päätöksentekoa
- koordinoi ja kehittää asiantuntevasti näkövammaistaitojen ohjausta oman vastuualueensa mukaisesti.

Yhteistyöverkostoissa toimiminen

Tutkinnon suorittaja

- toimii asiakaslähtöisesti asiakkaan näkövammaistaitojen ohjauksen kannalta keskeisissä yhteistyöverkostoissa
- vastaa tarvittaessa itsenäisesti yhteistyöverkoston toiminnan koordinoimisesta ja kehittämisestä omalla vastuualueellaan sovitulla tavalla
- toimii tarvittaessa yhteistyöverkoston kokoonkutsujana ja kokouksen puheenjohtajana tavoitteellisesti ja vuorovaikuttaisesti sekä muiden oikeuksia kunnioittaen
- sopii tarvittaessa asiakkaan ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa tietojen tarkoituksenmukaisesta välittämisestä säädösten mukaisesti
- tekee aktiivisesti yhteistyötä asiakkaiden ja yhteistyöverkoston kanssa näkövammaistaitojen ohjauksen palvelujen ja ratkaisujen aikaansaamiseksi
- edistää aktiivisesti oman vastuualueensa mukaisesti yhteisen tavoitteen ja käsityksen syntymistä asiakkaan tilanteesta ja tarvittavista palveluista tai ongelman ratkaisuisista
- koordinoi ja kehittää tarvittaessa asiakkaalle kuuluvia näkövammaistaitojen ohjauksen palveluja yhteistyöverkostoissa
- varmistaa tarvittaessa yhteydet palveluntuottajiin
- välittää asiantuntevasti tietoa moniammatilliselle verkostolle, alueen päätöksentekijöille ja työnantajille näkövammaistaitojen ohjauksen vaikutuksista asiakkaiden mahdollisimman itsenäiseen elämään ja arjessa toimimiseen.

Tutkinnon suorittaja osaa ylläpitää toimintakykyään ja työhyvinvointiaan.

Toimintakyvyn ja työhyvinvoinnin ylläpitäminen

Tutkinnon suorittaja

- edistää omatoimisesti omaa työhyvinvointiaan ja terveyttään
- hyödyntää työssään tarvittaessa työyhteisön vertaistukea ja työnohjausta
- edistää osaltaan aktiivisesti työyhteisön hyvinvointia ja toimivuutta
- työskentelee ergonomisesti ja huolehtii omasta työergonomiastaan.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia työyhteisössään näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana ja kehittäjänä.

Työyhteisössä toimiminen

Tutkinnon suorittaja

- toimii näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana tai esimiehenä vastualueensa mukaisesti
- vastaa tarvittaessa näkövammaistaitojen ohjauksen organisoinnista ja työnjaosta työyhteisössään
- ohjaa ja esimiestehtävissä valvoo tarvittaessa muiden näkövammaistaitojen ohjaajien toimintaa asiantuntevasti työyhteisössään
- perehdyttää tarvittaessa uusia työntekijöitä näkövammaistaitojen ohjaukseen
- ohjaa ja arvioi asianmukaisesti tutkinnon suorittajia näkövammaistaitojen ohjauksessa tutkinnon perusteiden mukaisesti
- laatii tarvittaessa työyhteisössään toimintasuunnitelman ja toimintakertomukset näkövammaistaitojen ohjauksesta
- dokumentoi, arvioi ja tekee johtopäätöksiä näkövammaistaitojen ohjauksesta ja sen kehittämistarpeista
- kerää ja jakaa aktiivisesti tietoa sekä muodostaa yhteistä kokonaisnäkemystä näkövammaistaitojen ohjauksesta
- koordinoi ja kehittää omassa työyhteisössään vastualueensa rajoissa näkövammaistaitojen ohjausprosessia
- arvioi ja seuraa näkövammaistaitojen ohjauksen toteuttamisen taloudellisuutta ja tuloksellisuutta
- arvioi realistisesti näkövammaistaitojen ohjauksen tehokkuutta ja vaikuttavuutta
- kehittää työyhteisöä ja kannustaa yhdistämään osaamisensa näkövammaistaitojen ohjauksen yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi
- kehittää ja hyödyntää moniammatillisen yhteistyön menetelmiä, asiantuntijoita ja teknologiaa näkövammaistaitojen ohjauksessa ja työyhteisönsä kehittämisessä
- viestii kirjallisesti ja suullisesti työyhteisössään näkövammaistaitojen ohjauksesta selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla
- antaa rakentavaa palautetta työyhteisön näkövammaistaitojen ohjauksen suorituksista
- huolehtii osaltaan työyhteisön työturvallisuudesta ja työhyvinvoinnista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana toimiminen -tutkinnon osan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan näkövammaistaitojen ohjaajan asiantuntijatyössä tutkinnon perusteiden mukaisesti sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja kasvatustalouden toimintaympäristöissä. Toimintaympäristöjä voivat olla esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon eri yksiköt, Näkövammaisten Keskusliitto, Suomen Kuurosokeat ry:n toimipisteet, koulut ja oppilaitokset sekä asiakkaiden työpaikat, joissa on näkövammaisia henkilöitä.

Tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana toimimisessa. Tutkinnon suorittaja ohjaa asiakkaita näkövammaistaitojen ohjaukseen liittyvissä palveluissa ja laajemmassa palvelujärjestelmässä edistään toiminnallaan asiakkaan työ- ja toimintakykyä. Tutkinnon suorittaja toimii näkövammaisten, kuulonäkövammaisten ja monivammaisten näkövammaisten asiakkaiden ohjauksessa sekä moniammatillisissa työryhmissä ja yhteistyöverkostoissa näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana. Lisäksi tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa käytännön toiminnan ja dokumenttien avulla näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana ja kehittäjänä toimimisestaan työyhteisössään.

Arvioijat seuraavat ja arvioivat tutkinnon suorittajan toimintaa sekä antavat siitä kirjallisen arvion. Tutkinnon suorittaja voi täydentää tutkintosuorituksiaan tutkintotilaisuuden aikana mahdollisesti syntyneillä dokumenteilla. Arvioituina dokumentit muodostavat osan arviointiaineistoa. Tutkinnon suorittajan arviointiaineisto muodostuu tutkintotilaisuuksista saaduista arvioijien lausunnoista, arvioituista täydentävistä dokumenteista ja tutkinnon suorittajan itsearvioinnista.

3.2 Näkövammaistaitojen ohjaajana toimiminen

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- toimia vuorovaikutuksessa näkövammaisen, kuulonäkövammaisen ja monivammaisen näkövammaisen asiakkaan kanssa
- edistää näkövammaisen asiakkaan itsenäistä toimintaa ja hyvinvointia
- arvioida ja ottaa huomioon näkövammaistaitojen ohjauksen toimintaympäristön tarkoituksenmukaisuuden ja turvallisuuden
- toimia näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana.

Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset	
Tutkinnon suorittaja osaa toimia vuorovaikutuksessa näkövammaisen, kuulonäkövammaisen ja monivammaisen näkövammaisen asiakkaan kanssa.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Vuorovaikutus- ja ohjaus-suhteessa toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kohtaa asiakkaan tasavertaisena ja kunnioittaa hänen itsemääräämisoikeuttaan itseä koskevissa asioissa • kuuntelee asiakasta aktiivisesti ja osoittaa välittävänsä aidosti tämän tilanteesta • ottaa asiakkaan yksilöllisyyden ja vamman aiheuttamat erityispiirteet aidosti huomioon ohjaustilanteissa • käyttää asiakkaan ohjaustilanteissa monikanavaista vuorovaikutusta yksilön kommunikaatiotarpeiden mukaisesti • käyttää vuorovaikutusmenetelmiä monipuolisesti ja muokkaa niitä ohjaustilanteisiin sopiviksi • kommunikoi asiakkaan kanssa selkeästi ja ymmärrettävällä tavalla ja tarvittaessa apukeinoja käyttäen ohjaustilanteissa • arvioi yhdessä asiakkaan kanssa monipuolisin menetelmin asiakkaan näkövammaistaitojen oppimista • tunnistaa ohjaustilanteissa syntyneitä tunteita ja käsittelee niitä ammatillisesti asiakkaan kanssa • ratkaisee asiakkaan kanssa rakentavalla tavalla näkövammaistaitojen ohjaukseen liittyviä ongelmatilanteita • varmistaa asiakkaalta tekemiensä johtopäätösten oikeellisuuden ohjaustilanteissa ja korjaa tarvittaessa toimintaa.
Asiakaslähtöinen ohjaaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • edistää omalla vastuualueellaan asiakkaan osallistumista näkövammaistaitojen ohjauksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin • ohjaa asiakasta hyödyntäen laaja-alaisesti eri tieteenalojen näkökulmia ja osaamistaan vamman aiheuttamien toiminnallisten esteiden ja mahdollisuuksien osalta • edistää asiantuntevasti asiakkaan toimintakykyä ja hyvinvointia tämän elinpiirissä • huolehtii näkövammaistaitojen ohjaukseen liittyvistä tehtävistä ilman kohtuutonta viivettä ja oikea-aikaisesti • neuvottelee asiantuntevasti asiakkaan ja hänen lähiyhteisönsä kanssa näkövammaistaitojen ohjauksessa käytettävien arviointivälineiden, tietolähteiden sekä ohjeistusten soveltuvuudesta asiakkaan tilanteeseen

	<ul style="list-style-type: none"> • antaa asiakkaalle tarvittaessa ensiapua EA 1-tasoisesti • tukee ja ohjaa tavoitteellisesti ja kannustavasti erilaisia asiakkaita elämänkulun ja kehityksen eri vaiheissa ja erilaisissa ympäristöissä • ottaa aktiivisesti huomioon eri kulttuurista tulevan asiakkaan tavan ymmärtää näkövammaistaitojen ohjauksen toimintatapoja • antaa asiakkaalle henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa näkövammaistaitojen ohjauksen eri vaihtoehdoista • sopii yhteistyössä asiakkaan kanssa näkövammaistaitojen ohjauspalveluiden tavoitteista • ottaa asianmukaisesti huomioon ohjaustilanteissa asiakkaan kokonaistilanteen • vastaa selkeästi asiakkaan kysymyksiin näkövammaistaitojen ohjauksesta • pyytää asiakkaan arviointia näkövammaistaitojen ohjauksen toteutumisesta • ohjaa tarvittaessa asiakkaan näkövammaistaitojen jatko-ohjaukseen ja tekee suosituksen ohjaustarpeista • tukee asiakkaan valmiutta jatkuvaan oppimiseen • suunnittelee, toteuttaa ja arvioi ohjausprosessin ja dokumentoi sen asianmukaisesti.
<p>Palautteen antaminen ja vastaanottaminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • seuraa näkövammaistaitojen ohjauksen tavoitteiden ja ohjaussuunnitelmien toteutumista ja reagoi joustavasti muutostarpeisiin • antaa kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta asiakkaalle näkövammaistaitojen oppimisesta • pyytää asiakkaalta palautetta näkövammaistaitojen ohjauksesta • vastaanottaa palautetta ammatillisesti • arvioi ja kehittää säännöllisesti omaa työtään saamansa palautteen avulla.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa edistää näkövammaisen asiakkaan itsenäistä toimintaa ja hyvinvointia.</p>	
<p>Päivittäistaitojen ohjaaminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjaa eri-ikäisiä asiakkaita arvioimaan ja kehittämään vahvuuksiaan ja taitojaan itsestä huolehtimisessa, ruoanvalmistuksessa, kodinhoidossa, asioinnissa ja vapaa-ajan toiminnassa suhteessa toimintaympäristön mahdollisuuksiin • esittelee asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja elämäntilanteen mukaisia näkövammaisten apuvälineiden käyttämättömyyksiä ja rajoituksia itsenäisen päivittäisen elämän tukena, kuten leikkisä, koulunkäynnissä, työssä ja vapaa-ajalla sekä itsestä huolehtimisesta, kodinhoidossa, asioinnissa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa

	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaa asiakasta toimimaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisten kanssa päivittäisessä elämässä • käyttää tilanteen mukaan sekä yksilö- että ryhmäohjauksen menetelmiä ohjauksessa • varmistaa asiakkaalta ohjaustilanteissa käytettävien välineiden soveltuvuuden asiakkaan itsenäisen toiminnan ja hyvinvoinnin tukemiseen • tuottaa asiakkaalle itsenäistä elämää ja hyvinvointia edistävää uutta materiaalia ohjaustilanteiden havaittujen tarpeiden mukaisesti • ohjaa asiakasta tarvittavan kirjallisen, taktiilisen, graafisen, äänitetyt, kuvatuun tai kuvaillun materiaalin itsenäiseen tai ohjattuun käyttöön • ohjaa asiakasta tarvittaessa kirjallisen, taktiilisen, graafisen, äänitetyt, kuvatuun tai kuvaillun materiaalin itsenäiseen tai ohjattuun tuottamiseen • hankkii tarvittaessa sovitulla tavalla näkövammaisen asiakkaan itsenäistä toimintaa ja hyvinvointia edistäviä apuvälineitä ja laitteita ja ohjaa niiden käytössä.
Itsenäisen liikkumisen tukeminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • motivoi ja tukee asiakasta asiantuntevasti itsenäiseen liikkumiseen ohjatulla reiteillä • kuvailee tutulle reitille tulleita muutoksia sekä neuvoo esille tulleissa vaikeuksissa • neuvoo heikkonäköisille tai sokeille soveltuvia maamerkkejä liikkumisen tueksi • tuottaa asiakkaan itsenäistä liikkumista tukevaa tietoa ja materiaalia saavutettavassa muodossa.
Opastaminen ja ympäristön kuvaileminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • opastaa ja ohjaa asiakasta eri tilanteissa hänen osallisuutensa tukemiseksi • kuvailee tarvittaessa näkövammaiselle asiakkaalle ympäristöä, tiloja ja tilanteita • ohjaa asiakasta pyytämään tarvittaessa apua ja ohjausta vieraisissa ja muuttuneissa tilanteissa ja ympäristöissä.
Toiminnallisen näönkäytön edistäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjaa asiakasta hyödyntämään toiminnallista näköä, muita aisteja sekä näkemisen ja kuulemisen apuvälineitä eri ohjaustilanteissa ja -ympäristöissä • ottaa huomioon asiantuntevasti asiakkaan toiminnallisen näkötilanteen eri ohjaustilanteissa

	<ul style="list-style-type: none"> • sovittaa mahdollisuuksien mukaan ohjaustilanteessa toimintaympäristön valaistuksen ja kontrastit asiakkaalle tai asiakasryhmälle sopivaksi • tuottaa saavutettavaa ja ymmärrettävää asiakkaan toiminnallista näönkäyttöä edistävää tietoa ja materiaalia ohjaustilanteessa.
Pistekirjoituksen oppimisen tukeminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • perehdyttää asiakkaan ja asiakasryhmät pistekirjoitukseen sokean, vaikeasti heikkonäköisen, kuurosokean ja kuulonäkövammaisen lukutaidon välineenä • käyttää pistekirjoitusta käyttävän asiakkaan ohjauksessa pistekirjoitusta kirjallisen kommunikaation välineenä • ottaa huomioon asiakkaan pistekirjoituksen oppimisen tarpeen ja järjestää tarvittavan ohjauksen • rohkaisee vaikeasti heikkonäköisiä ja kuurosokeita asiakkaita opiskelemaan ja käyttämään pistekirjoitusta monipuolisesti arjessa • tuottaa tuntoaistin käyttämistä ja pistekirjoituksen oppimista edistävää uutta tietoa ja materiaalia ohjaustilanteissa.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa arvioida ja ottaa huomioon näkövammaistaitojen ohjauksen toimintaympäristön tarkoituksenmukaisuuden ja turvallisuuden.</p>	
Toimintaympäristöstä huolehtiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • edistää oman vastualueensa mukaisesti ohjauksen toteuttamista tarkoituksenmukaisesti asiakkaan omissa toimintaympäristöissä • ohjaa asiakasta tarvittaessa hakemaan asunnon muutostöiden edellyttämää päätöstä • kehittää yhteistyössä asiakkaan kanssa asiakkaan toimintaympäristöjä ekologisesti ja taloudellisesti parhaalla tavalla • toimii asiakaslähtöisesti yhteistyössä asiakkaan muiden lähitahojen kanssa toimivan, tarkoituksenmukaisen ja turvallisen toimintaympäristön mahdollistamiseksi • huolehtii asianmukaisesti laitteiden perussäätöjen tekemisestä asiakkaan toimintaympäristöön soveltuvaksi • hyödyntää tarvittaessa asiantuntijoiden apua asiakkaalle keskeisten toimintaympäristöjen kehittämiseksi • huolehtii asiantuntevasti vastualueensa mukaisesti asiakkaan apuvälineiden ja laitteiden korjauksista ja ylläpidosta sovitulla tavalla.
Turvallisesta toimintaympäristöstä huolehtiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi yhteistyössä asiakkaan kanssa asiakkaan keskeisten toimintaympäristöjen turvallisuutta • ohjaa asiakasta käyttämään näönkäytön apuvälineitä turvallisesti liikenteessä

	<ul style="list-style-type: none"> • etsii näkövammaisen asiakkaan itsenäisen liikkumisen taitojen ja kykyjen mukaiset mahdollisimman turvalliset kulkureitit • sopii asiakkaan ja tarvittaessa hänen läheistensä kanssa, milloin reittiohjaus on valmis ja reitillä voi ryhtyä itsenäisesti kulkemaan.
Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • esittelee asiakkaalle saavutettavia ja sopivia verkkopalveluja näkövammaistaitojen ohjauksessa • hyödyntää tietoverkkoa näkövammaistaitojen ohjauksessa käytettävien materiaalien hallinnassa, ohjauksen tukena tai etäohjauksen vuorovaikutuskanavana • arvioi asiakkaan kanssa näkövammaistaitojen ohjaukseen liittyvien verkkopalvelujen käytön tarpeen ja saavutettavuuden • arvioi yhdessä asiakkaan kanssa hänen mahdollisuuksiaan hyödyntää turvallisesti päivittäisen elämän perusasioissa erilaisia verkkopalveluja teknisten apuvälineiden avulla • käyttää näkövammaistaitoja edistäviä verkkopalveluja tarvittaessa jossakin ohjauksen vaiheessa tai systemaattisesti ohjauksen tukena • arvioi asiakkaan kanssa verkkopalvelujen sovellusten kehittymistä ja kustannustehokkuutta näkövammaistaitojen ohjauksen kannalta.
Tutkinnon suorittaja osaa toimia näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana.	
Näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii asiantuntevasti näkövammaistaitojen ohjauksen muuttuvissa tilanteissa • toimii työssään perusteltua tietoon ja näkövammaistaitojen ohjauksen hyväksi havaittuihin käytäntöihin pohjautuen • kehittää itsenäisesti ammattitaitoaan näkövammaistaitojen ohjauksen käytännöistä ja sen erikoistuneesta tietoperustasta • soveltaa monipuolisesti näkövammaistaitojen ohjauksen menetelmiä ja tieto- ja viestintäteknisiä työvälineitä sekä sosiaalisen median työkaluja ohjaustilanteissa • selvittää ohjaustilanteissa käytettävien tietokonepohjaisten ohjelmistojen saavutettavuutta ja ominaisuuksia oman tehtävänsä ja roolinsa näkökulmasta • kehittää näkövammaistaitojen ohjauksessa yhteisiä työvälineitä moniammatillisesti • kehittää näkövammaistaitojen ohjauksen osaamista ja palveluja moniammatillisena yhteistyönä • kehittää itsenäisesti tietokannoissa ja -verkoissa olevaa näkövammaistaitojen ohjauksen sisältöä • seuraa aktiivisesti näkövammaistaitojen ohjauksen muuttuvia toimintaympäristöjä ja palvelutarpeita.

<p>Oman työn arvioiminen ja kehittäminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • vastaanottaa palautetta asiakkailta, työyhteisöltä ja yhteistyöverkostoista ammatillisesti • hyödyntää aktiivisesti saamaansa palautetta työnsä kehittämiseksi • kehittää ammatitaitoaan näkövammaistaitojen ohjauksesta ja näkövammaisten apuvälineistä ajantasaisesti • soveltaa aloitteellisesti näkövammaistaitojen ohjauksen menetelmiä ja välineitä asiakkaalle • luo asiantuntevasti omia uusia ratkaisuja näkövammaistaitojen ohjaukseen • hyödyntää muiden asiantuntijoiden osaamista näkövammaistaitojen ohjauksen kehittämisessä • hyödyntää asiantuntevasti eri lähteistä ja eri tahoilta saatua tietoa näkövammaistaitojen ohjauksesta • seuraa aktiivisesti alan kansainvälistä kehitystä • havaitsee näkövammaistaitojen ohjaustilanteissa epäkohtia ja kehittää ratkaisuja epäkohtien ratkaisemiseksi oman vastuualueensa mukaisesti • arvioi kriittisesti omia ratkaisujaan näkövammaistaitojen ohjauksessa • ilmaisee itseään luontevasti suullisesti ja kirjallisesti suomen tai ruotsin kielellä sekä lisäksi yhdellä vieraalla kielellä.
--	---

Ammattitaidon osoittamistavat

Näkövammaistaitojen ohjaajana toimiminen -tutkinnon osan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan näkövammaistaitojen ohjaustyössä eri-ikäisten näkövammaisten, kuulonäkövammaisten, kuurosokeiden tai monivammaisten näkövammaisten asiakkaiden ohjaajana toimimisessa asiakkaiden omissa toimintaympäristöissä. Lisäksi tutkinnon suorittaja toimii näkövammaisten asiakkaiden ryhmän ohjaajana valitussa toimintaympäristössä. Toimintaympäristöjä ovat sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja kasvatusalan toimintaympäristöt, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköt, Näkövammaisten Keskusliitto, Suomen Kuurosokeat ry:n toimipisteet tai asiakkaan asumis-, asioimis-, harrastus-, koulu-, opiskelu- ja työympäristöt, joissa on näkövammaisia, kuulonäkövammaisia, kuurosokeita tai monivammaisia näkövammaisia asiakkaita.

Arvioijat seuraavat ja arvioivat tutkinnon suorittajan toimintaa sekä antavat siitä kirjallisen arvion. Tutkinnon suorittaja voi täydentää tutkintosuorituksiaan tutkintotilaisuuden aikana mahdollisesti syntyneillä dokumenteilla. Dokumentit voivat olla näkövammaistaitojen ohjaukseen liittyviä asiakkaiden ohjaussuunnitelmia, ohjausmateriaaleja ja muita vastaavia aineistoja. Arvioituina dokumen-

tit muodostavat osan arviointiaineistoa. Tutkinnon suorittajan arviointiaineisto muodostuu tutkintotilaisuuksista saaduista arvioijien lausunnoista, arvioiduista täydentävistä dokumenteista ja tutkinnon suorittajan itsearvioinnista.

B Valinnaiset tutkinnon osat

3.3 Näkövammaisten asiakkaiden liikkumistaidon ohjaus

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella näkövammaisen asiakkaan liikkumistaidon ohjauksen
- toteuttaa ja arvioida näkövammaisen asiakkaan liikkumistaidon ohjauksen.

Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset	
Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella näkövammaisen asiakkaan liikkumistaidon ohjauksen.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Liikkumistaidon ohjaukseen valmistautuminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kokoaa asiantuntevasti tietoa asiakkaan näkötilanteesta, terveydentilasta ja elämän kokonaistilanteesta liikkumistaidon ohjaustyön aloittamiseksi • on tarvittaessa yhteydessä asiakkaan lähettäneeseen tahoon lisätietojen hankkimiseksi • selvittää yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa hänen tukiverkostonsa kanssa liikkumistaidon ohjauksen tarvetta ja tavoitteita • selvittää asianmukaisesti asiakkaan käytössä olevat liikkumisen apuvälineet, niiden käytön ja soveltuvuuden • ottaa huomioon asianmukaisesti asiakkaan yksilöllisyyden ja liikkumistaidon ohjauksen merkityksen asiakkaalle.
Liikkumistaidon ohjaustarpeen kartoittaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • käyttää systemaattisia, tutkittuja ja hyväksi havaittuja testaus- ja arviointimenetelmiä asiakkaan liikkumistaidon kartoittamiseksi • selvittää yhdessä asiakkaan kanssa toiminnallisen näkötilanteen esteitä ja mahdollisuuksia asiakkaan liikkumistaidon tavoitteiden saavuttamiseksi • kartoittaa yhdessä asiakkaan kanssa hänen vahvuuksiaan ja oppimistapojaan sekä mahdollisuuksia itsenäisen liikkumisen tukemiseksi

	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää asiakkaan tietoja liikenteestä kuten liikennevaloista ja risteysten muodoista • tutkii asiantuntevasti asiakkaan liikkumistaidon eri osa-alueiden ja apuvälineiden hallintaa asiakkaan yksilöllisten tarpeiden pohjalta.
Liikkumistaidon ohjaussuunnitelman laatiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • valmistelee asiakkaalle liikkumistaidon ja apuvälineiden käytön alustavan ohjaussuunnitelman liikkumistaidon arvioinnin ja testauksen perusteella • laatii liikkumistaidon ja tarvittavien apuvälineiden käytön ohjaussuunnitelman yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa moniammatillisen tiimin kanssa • sopii yhteistyössä asiakkaan kanssa liikkumistaidon ohjauksen ja apuvälineiden käytön tarkemmista tavoitteista, toimintakäytänteistä ja aikatauluista • tekee tarvittaessa suosituksen liikkumistaidon ja apuvälineiden käytön ohjauksesta hyödyntäen tietoja hankintaprosesseista.
Tutkinnon suorittaja osaa toteuttaa ja arvioida näkövammaisen asiakkaan liikkumistaidon ohjauksen.	
Liikkumistaidon ohjaaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa asiakkaan yksilöllisen liikkumistaidon ja apuvälineiden käytön ohjauksen suunnitelman mukaisesti • toteuttaa asiantuntevasti ohjaussuunnitelmaa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa moniammatillisen tiimin kanssa sekä muuttaa suunnitelmaa tarvittaessa • soveltaa monipuolisesti liikkumistaidon ohjauksessa systemaattisia, tutkittuja ja hyväksi havaittuja liikkumistaidon ohjausmenetelmiä ja työkaluja • ottaa toiminnassaan asianmukaisesti huomioon erilaisten näkövammojen, eri-ikäisten ohjattavien ja eri toimintaympäristöissä toimivien ohjattavien erityispiirteet ja tarpeet • ottaa huomioon asianmukaisesti asiakkaan yksilöllisen oppimistavan liikkumistaidon oppimisessa ja etenee ohjauksessa helposta vaikeampaan asiakkaan tietojen, taitojen ja kokemusten mukaisesti • ohjaa aktiivisesti asiakkaan ongelmanratkaisutaitojen oppimista ja tavoitteellista liikkumistaitoa, kuten oppaan kanssa liikkumista ja itsenäistä liikkumista erilaisissa ympäristöissä • ohjaa vuorovaikutteisesti asiakasta eri aistien tietoiseen hyödyntämiseen turvallisessa liikkumisessa • ottaa ohjauksessa huomioon asiakkaan ergonomisen liikkumisen

	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaa ja selvittää tarvittaessa liikennesääntöjä ja käytäntöjä sekä ajoväylien ja risteysten muotoja • etsii asiakkaan kanssa yhteistyössä ratkaisuja liikkumistaidon esteisiin ja mahdollisuuksiin • motivoi asiakasta muistamis- ja muistiinpanotekniikoiden käyttöön sekä tarvittavaan vuorovaikutukseen ympäristön kanssa • hyödyntää näkövammaiselle asiakkaalle parhaiten soveltuvaa kirjallista aineistoa asiakkaan ohjauksessa huomioon ottaen iän ja toimintaympäristön • kommunikoi asiakkaan kanssa selkeästi ja ymmärrettävällä tavalla käyttäen tarvittaessa apukeinoja liikkumistaidon ohjauksessa • ohjaa asiantuntevasti asiakkaan valmiuksia liikkumistaidon jatkuvaan oppimiseen yksilöllisten tavoitteiden pohjalta • tuo esiin aktiivisesti liikkumistaidon ohjauksessa asiakkaan muutoksiin sopeutumista ja aktiivista liikkumistaidon kehittymistä tukevia taitoja ja apuvälineitä • rohkaisee asiakasta uusien liikkumisen ja suunnistautumisen taitojen löytämiseen ja harjoitteluun • ohjaa asianmukaisesti liikkumisessa ja asioimisessa tarvittavien apuvälineiden käyttötekniikoita ja kohteita • ohjaa tarvittavan materiaalin kuten erilaisten karttojen ja bussien pysäytyskylttien käyttöä • edistää tarvittaessa moniammatillisessa yhteistyössä asiakkaan hyvää ergonomiaa ja ryhtiä sekä tietoisuutta niiden vaikutuksesta liikkumistaitoon • ohjaa tarvittaessa asiakasta valon ja valaistuksen hyödyntämiseen liikkumistaidossa • sopii yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa lähiomaisten kanssa itsenäisen kulkemisen aloittamisesta opitulla reitillä.
<p>Toimintaympäristön saavutettavuuden ja käytettävyyden edistäminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjaa asiakasta mahdollisuuksien mukaan tämän omissa toimintaympäristöissä • ohjaa asiantuntevasti asiakasta arvioimaan ja kehittämään fyysisen ympäristön esteettömyyttä ja turvallisuutta sekä liikkumistaitoaan suhteessa toimintaympäristöjensä mahdollisuuksiin • ohjaa asiantuntevasti asiakasta arvioimaan ja kehittämään liikkumistaitoaan ekologisesti ja taloudellisesti parhaalla tavalla • hyödyntää asiantuntijoiden asiantuntemusta asiakkaan keskeisten liikkumisympäristöjen kehittämisessä • käyttää tilanteen ja tarpeiden mukaan sekä yksilö- että ryhmäohjauksen menetelmiä liikkumistaidon ohjauksessa

	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaa ja tukee asiakkaan lähiyhteisöä asiakkaan itsenäisen liikku- misen helpottamiseksi • toimii asiantuntijana liikkumistaidon ohjauksen kysymyksissä moniammatillisessa yhteistyössä, alueverkostoissa ja asiakkaan verkostoryhmässä • ohjaa tarvittaessa asiakasta valaistuksen ja näköympäristön muutosten sekä muutostöiden järjestämisessä • huolehtii tarvittaessa vastuualueensa mukaisesti asiakkaan liikku- mistaidon ohjauksessa apuvälineiden ja laitteiden korjauksista ja ylläpidosta sovitulla tavalla • hyödyntää tietotekniikkaa liikkumistaidon ohjauksessa käytettä- vien materiaalien hallinnassa, ohjauksen tukena tai etäohjauksen vuorovaikutuskanavana • arvioi asiantuntevasti yhdessä asiakkaan kanssa liikkumistaidon oh- jaukseen liittyvien verkkopalvelujen käytön tarpeen ja saavutettavuuden • käyttää asiakkaan liikkumistaitoa edistäviä verkkopalveluja tarvit- taessa jossakin ohjauksen vaiheessa tai systemaattisesti ohjauksen tukena.
Liikkumistaidon ohjauksen arviointi	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi yhdessä asiakkaan kanssa liikkumistaidon oppimista ja ohjausta ohjaustyön aikana ja reagoi joustavasti muutostarpeisiin • antaa kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta asiakkaalle liikkumis- taidon oppimisesta • pyytää asiakkaalta aktiivisesti palautetta liikkumistaidon ohjauksesta • vastaanottaa palautetta ammatillisesti • arvioi ja kehittää jatkuvasti omaa työtään saamansa palautteen avulla • laatii kirjallisen raportin asiakkaan toteutuneesta ohjauksesta arvioiteineen ohjaustyön mukaisesti sovituille tahoille.
Oman työn arvioiminen ja kehittäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi ja kehittää ajantasaisesti liikkumistaidon ohjauksen ja työyhteisössä toimimisen valmiuksiaan • hyödyntää asiantuntijoita ja teknologiaa liikkumistaidon ohjauksen kehittämisessä • huolehtii omasta ergonomiastaan ja työhyvinvoinnistaan • toimii asiantuntevasti liikkumistaidon ohjauksen vastuuhenkilönä työyhteisössään • vastaa omalla vastuualueellaan työyhteisönsä osaamisen kehittymis- estä näkövammaisten liikkumistaidon ohjaustyössä • perehdyttää ja ohjaa tarvittaessa muita työntekijöitä näkövammais- ten liikkumistaidon ohjauksen tehtävissä ja prosessissa

	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa ja ohjaa tarvittaessa muiden toimintaa liikkumistaidon ohjaustyössä • välittää kirjallisesti ja suullisesti tehtävänsä rajoissa liikkumistaidon ohjauksen tavoitteita mahdollistavaa ja hyödyntävää tietoa tarpeellisille tahoille • toimii työssään hyödyntäen liikkumistaidon oppimista tukevia toimintamalleja ja käytäntöjä, kuten erilaiset arviointipalaverit, palautetiedon keräämisen menetelmät, kehityskeskustelut sekä mentorointikäytännöt.
--	--

Ammattitaidon osoittamistavat

Näkövammaisten asiakkaiden liikkumistaidon ohjaus -tutkinnon osan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan liikkumistaidon ohjaustyössä eri-ikäisten näkövammaisten asiakkaiden ohjaajana toimien. Tutkinnon suorittaja osoittaa osaamistaan joko yksittäisen näkövammaisen, kuulonäkövammaisen, kuurosokean tai monivammaisen näkövammaisen asiakkaan liikkumistaidon ohjaajana tai näkövammaisten asiakkaiden ryhmän ohjaajana asiakkaiden omissa toimintaympäristöissä. Näitä toimintaympäristöjä ovat sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja kasvatusalan toimintaympäristöt, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköt, Näkövammaisten Keskusliitto tai asiakkaan asumis-, asioimis-, harrastus-, koulu-, opiskelu- ja työympäristöt.

Tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa näkövammaisen asiakkaan itsenäisen liikkumisen perustaitojen ja liikkumisen apuvälineiden käytön ohjaustyössä ottaen huomioon reittiohjauksen, reittiajattelun, ympäristön hallinnan ja maamerkkien ohjauksen, julkisten liikennevälineiden, palvelujen käytön, toimivan vuorovaikutuksen sekä asioimisen ohjaamisen. Tutkinnon suorittaja toimii työyhteisössään myös liikkumistaidon ohjauksen vastuuhenkilönä ohjaten ja perehdyttäen muita toimijoita sekä valvoen muiden suorittamia ammatillisia tehtäviä ja ohjausprosessin toteutumista.

Arvioijat seuraavat ja arvioivat tutkinnon suorittajan toimintaa sekä antavat siitä kirjallisen arvion. Tutkinnon suorittaja voi täydentää tutkintosuorituksiaan tutkintotilaisuuden aikana mahdollisesti syntyneillä dokumenteilla. Dokumentit voivat olla liikkumistaidon ohjauksen tavoitteista sopimiseen, ohjaussuunnitelmien laatimiseen, liikkumistaidon ohjausprosessin arviointiin, henkilöstön liikkumistaidon ohjauksen kehittämiseen sekä omaan kehittymiseen liittyvää aineistoa. Arvioituina dokumentit muodostavat osan arviointiaineistoa. Tutkinnon suorittajan arviointiaineisto muodostuu tutkintotilaisuuksista saaduista arvioijien lausunnoista, arvioiduista täydentävistä dokumenteista ja tutkinnon suorittajan itsearvioinnista.

3.4 Näkövammaisten asiakkaiden näönkäytön ohjaus

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella näkövammaisen asiakkaan näönkäytön ohjauksen
- ohjata ja arvioida näkövammaisen asiakkaan näönkäyttöä.

Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset	
Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella näkövammaisen asiakkaan näönkäytön ohjauksen.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Näönkäytön ohjaustyöhön valmistautuminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none">• kokoaa asiantuntevasti tietoa asiakkaan lääketieteellisestä näkökyvystä, terveydentilasta ja elämän kokonaistilanteesta ohjaustyön aloittamiseksi• on tarvittaessa yhteydessä asiakkaan lähettäneeseen tahoon näönkäytön ohjaustyön alussa• selvittää asiakkaan ja tarpeen mukaan hänen tukiverkostonsa kanssa näönkuntoutuksen ja palvelun tarvetta• selvittää asiakkaan käytössä olevat näkemisen apuvälineet, niiden käytön ja soveltuvuuden• ottaa huomioon asianmukaisesti asiakkaan yksilöllisyyden ja näönkäytön ohjauksen merkityksen asiakkaalle.
Näkötoimintojen ja toiminnallisen näönkäytön arviointi ja tutkiminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none">• käyttää systemaattisia, tutkittuja ja hyväksi havaittuja testaus- ja arviointimenetelmiä asiakkaan toiminnallisen näkötilanteen ja apuvälineiden kuten optisten apuvälineiden tarpeen kartoittamiseen• tutkii asiantuntevasti asiakkaan toiminnallisen näönkäytön eri osa-alueita ja apuvälineiden tarvetta asiakkaan yksilöllisten tarpeiden pohjalta• selvittää yhdessä asiakkaan kanssa toiminnallisen näkötilanteen esteitä ja mahdollisuuksia asiakkaan tavoitteiden saavuttamiseen• kartoittaa yhdessä asiakkaan kanssa hänen voimavaroja ja oppimistapaa näönkäytön ohjauksen tavoitteiden saavuttamiseksi• tukee asiakkaan näönkäyttöä edistävää omaehtoista toimintaa.
Näönkäytön ohjaussuunnitelman laatiminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none">• tekee näönkäytön ohjaussuunnitelman yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa moniammatillisen tiimin kanssa• laatii asiakkaalle näönkäytön ja apuvälineiden käytön ohjaussuunnitelman toiminnallisen näkötilanteen arvioinnin ja testauksen mukaisesti

	<ul style="list-style-type: none"> • sopii yhteistyössä asiakkaan kanssa näönkäytön ja apuvälineiden käytölle asetetut tavoitteet, ohjauksen sisällöt ja aikataulun • tekee tarvittaessa suosituksen näönkäytön apuvälineistä ja apuvälineiden käytön ohjauksesta hyödyntäen tietoja hankintaprosesseista • tekee tarvittaessa suunnitelman ja suosituksen asiakkaan katseluolosuhteista, näköympäristöstä, ergonomiasta ja valaistuksenmuutostöistä hyödyntäen tietoja hankintaprosesseista.
Tutkinnon suorittaja osaa ohjata ja arvioida näkövammaisen asiakkaan näönkäyttöä.	
Näönkäytön ohjaaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa asiakkaan yksilöllisen näönkäytön ja apuvälineiden käytön ohjauksen • toteuttaa asiantuntevasti ohjaussuunnitelmaa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa moniammatillisen tiimin kanssa ja muuttaa suunnitelmaa tarvittaessa • soveltaa monipuolisesti systemaattisia, tutkittuja ja hyväksi havaittuja näönkäytön ohjausmenetelmiä ja välineitä kuten optisia ja ergonomisia apuvälineitä näönkäytön ohjausprosessissa • hyödyntää asianmukaisesti eri-ikäiselle ja eri toimintaympäristöissä parhaiten näkövammaiselle asiakkaalle soveltuvaa kirjallista aineistoa asiakkaan ohjauksessa • kommunikoi asiakkaan kanssa selkeästi ja ymmärrettävällä tavalla ja tarvittaessa apukeinoja käyttäen näönkäytön ohjauksessa • ohjaa asiakkaan valmiuksia näönkäytön jatkuvaan oppimiseen • tukee aktiivisesti asiakkaan tavoitteellista näönkäyttöä ilman apuvälineitä ja apuvälineiden avulla eri toimintaympäristöissä • ohjaa asiantuntevasti asiakkaan toiminnallisen näönkäytön taitoja asiakkaan yksilöllisten tavoitteiden pohjalta • ohjaa asiakasta tiedostamaan omaa näkökykyään ja näönkäyttöään • ohjaa kannustavasti asiakasta etsimään ratkaisuja toiminnallisen näönkäytön esteisiin ja mahdollisuuksiin • rohkaisee asiakasta jatkuvaan uusien toiminnallisen näönkäytön taitojen oppimiseen • soveltaa tarkoituksenmukaisesti apuvälineratkaisuja asiakkaan näönkäytön tilanteiden mukaan • huolehtii ohjauksessaan asiakkaan hyvästä ergonomiasta • ohjaa tarvittaessa asiakasta valon ja valaistuksen hyödyntämisessä.
Toimintaympäristön saavutettavuuden ja käytettävyyden edistäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjaa asiakasta mahdollisuuksien mukaan tämän omissa toimintaympäristöissä

	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaa näkövammaista asiakasta arvioimaan ja kehittämään fyysisen ympäristön saavutettavuutta ja tekemään kehitysehdotuksia saavutettavuuden parantamiseksi • ohjaa joustavasti asiakasta arvioimaan ja kehittämään näönkäyttöään suhteessa toiminnallisen näkötilanteensa ja toimintaympäristöjensä muutoksiin ja mahdollisuuksiin • ohjaa tarvittaessa asiakasta valaistuksen ja näköympäristön muutosten sekä muutostöiden järjestämisessä • valitsee asiakkaan tarpeiden perusteella tarkoituksenmukaisen apuväline-, laite- ja palvelukokonaisuuden huomioiden taloudellisuuden ja ekologisuuden • ohjaa asiakkaan yhteistyöverkostoja asiakkaan näönkäytön helpottamiseksi • toimii asiantuntijana toiminnallisen näönkäytön ohjauksen kysymyksissä asiakkaan toimintaympäristöissä • hyödyntää asiantuntijoiden apua asiakkaan keskeisten näköympäristöjen kehittämisessä • käyttää tilanteen mukaan sekä yksilö- että ryhmäohjauksen menetelmiä näönkäytön ohjauksessa • huolehtii tarvittaessa vastualueensa mukaisesti asiakkaan näönkäytön apuvälineiden ja laitteiden korjauksista ja ylläpidosta sovitulla tavalla • hyödyntää tietotekniikkaa näönkäytön ohjauksessa käytettävien materiaalien hallinnassa, ohjauksen tukena tai etäohjauksen vuorovaikutuskanavana • arvioi asiakkaan kanssa näönkäytön ohjaukseen liittyvien verkkopalvelujen käytön tarpeen ja saavutettavuuden • käyttää asiakkaan toiminnallista näönkäyttöä edistäviä verkkopalveluja tarvittaessa jossakin ohjauksen vaiheessa tai systemaattisesti ohjauksen tukena.
Näönkäytön ohjauksen arviointi	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi yhdessä asiakkaan kanssa näönkäytön oppimista ja ohjausta ohjaustyön aikana ja reagoi joustavasti muutostarpeisiin • antaa kannustavaa palautetta asiakkaalle toiminnallisen näönkäytön taitojen oppimisesta • pyytää asiakkaalta palautetta näönkäytön ohjauksesta • vastaanottaa palautetta ammatillisesti • arvioi ja kehittää säännöllisesti omaa työtään saamansa palautteen avulla • laatii kirjallisen raportin asiakkaan toteutuneesta näönkäytön ohjauksesta arviointineen ohjausprosessin mukaisesti sovituille tahoille.

<p>Oman työn arvioiminen ja kehittäminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi ja kehittää ajantasaisesti näönkäytön ohjauksen ja työyhteisössä toimimisen valmiuksiaan • toimii huolehtien omasta työhyvinvoinnistaan ja työergonomiastaan • hyödyntää tarkoituksenmukaisesti asiantuntijoita ja teknologiaa näönkäytön ohjauksen kehittämisessä • toimii asiantuntevasti näönkäytön ohjauksen vastuuhenkilönä työyhteisössään • vastaa omalla vastualueellaan työyhteisönsä osaamisen kehittymisestä näönkäytön ohjaustyössä • perehdyttää ja ohjaa tarvittaessa muita työntekijöitä näönkäytön ohjauksen tehtävissä ja prosessissa • seuraa muiden suorittamia näönkäytön ohjauksen tehtäviä • antaa kannustavaa palautetta työyhteisön jäsenille näönkäytön ohjaukseen liittyvien tehtävien suorittamisesta • välittää kirjallisesti ja suullisesti näönkäytön ohjauksen tavoitteita mahdollistavaa ja hyödyntävää tietoa tarpeellisille tahoille • toimii työssään hyödyntäen näönkäytön oppimista tukevia toimintamalleja ja käytäntöjä, kuten erilaiset arviointipalaverit, palautetiedon keräämisen menetelmät, kehityskeskustelut sekä mentorointikäytännöt.
--	--

Ammattitaidon osoittamistavat

Näkövammaisten asiakkaiden näönkäytön ohjaus -tutkinnon osan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan toiminnallisen näönkäytön ohjaustyössä erikäisten näkövammaisten asiakkaiden ohjaajana toimien. Tutkinnon suorittaja osoittaa osaamistaan joko yksittäisen näkövammaisen, kuulonäkövammaisen tai monivammaisen näkövammaisen asiakkaan ohjaajana tai näkövammaisten asiakkaiden ryhmän ohjaajana asiakkaiden omissa toimintaympäristöissä. Näitä toimintaympäristöjä ovat sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja kasvatusalan toimintaympäristöt, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköt, Näkövammaisten Keskusliitto, Suomen Kuurosokeat ry:n toimipisteet tai asiakkaan asumis-, asioimis-, harrastus-, koulu-, opiskelu- ja työympäristöt.

Arvioijat seuraavat ja arvioivat tutkinnon suorittajan toimintaa sekä antavat siitä kirjallisen arvion. Tutkinnon suorittaja voi täydentää tutkintosuorituksiaan tutkintotilaisuuden aikana mahdollisesti syntyneillä dokumenteilla. Dokumentit voivat olla näönkäytön ohjauksen tavoitteista sopimiseen, ohjaussuunnitelmien laatimiseen, näönkäytön ohjaustyön arviointiin, henkilöstön näönkäytön ohjauksen kehittämiseen sekä omaan kehittämiseen liittyvää aineistoa. Arvioituina dokumentit muodostavat osan arviointiaineistoa. Tutkinnon suorittajan arvioin-

tiaineisto muodostuu tutkintotilaisuuksista saaduista arvioijien lausunnoista, arvioituista täydentävistä dokumenteista ja tutkinnon suorittajan itsearvioinnista.

3.5 Näkövammaisten asiakkaiden pistekirjoituksen ohjaus

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella näkövammaisen asiakkaan pistekirjoituksen ohjauksen
- ohjata ja arvioida näkövammaisen asiakkaan pistekirjoituksen oppimista.

Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset	
Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella näkövammaisen asiakkaan pistekirjoituksen ohjauksen.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Pistekirjoituksen ohjaustyöhön valmistautuminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kokoaa asiantuntevasti tietoa asiakkaan näkötilanteesta, yleisestä terveydentilasta ja elämän kokonaistilanteesta suhteessa toiminnalliseen lukutaitoon ohjaustyön aloittamiseksi • on tarvittaessa yhteydessä asiakkaan lähettäneeseen tahoon ohjausprosessin alussa • selvittää asiakkaalle mahdollisuudet hyödyntää pistekirjoitusta sekä motivoi asiakasta sen oppimiseen • selvittää asiakkaan ja tarpeen mukaan hänen tukiverkostonsa kanssa pistekirjoituksen ohjauksen palveluntarvetta • ottaa ohjauksessa huomioon eri kulttuurista tulevan asiakkaan kielellisen ja kulttuurisen taustan.
Pistekirjoituksen ohjaustarpeen arvioiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • käyttää systemaattisia, tutkittuja ja hyväksi havaittuja testaus- ja arviointimenetelmiä asiakkaan pistekirjoituksen osaamisen ja oppimisen edellytysten kartoittamiseen • selvittää yhdessä asiakkaan kanssa hänen toiminnallista lukutaitoaan, käytössä olevat lukemisen ja kirjoittamisen apuvälineet, niiden käytön ja käytön ohjauksen tarpeen • selvittää yhdessä asiakkaan kanssa asiakkaan elämäntilannetta ja pistekirjoituksen ohjauksen tarpeet asiakkaan tavoitteiden saavuttamiseksi • kartoittaa yhdessä asiakkaan kanssa asiakkaan voimavaroja ja oppimistapaa

	<ul style="list-style-type: none"> • tukee pistekirjoituksen oppimista edistävää omaehtoista toimintaa • suhteuttaa asiakkaan yksilöllisen ohjaustarpeen yleiseen pistekirjoituksen oppimisprosessiin.
Pistekirjoituksen ohjaussuunnitelman laatiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • sopii yhteistyössä asiakkaan kanssa pistekirjoituksen ohjauksen tavoitteet, aikataulun, opiskelumuodot, oppimateriaalit ja sisällöt • tekee kirjallisen pistekirjoituksen ohjaussuunnitelman yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa moniammatillisen tiimin kanssa pistekirjoituksen osaamisen ja oppimisen edellytysten arvioinnin mukaisesti • laatii asiakkaalle tarvittaessa pistekirjoituksen ohjaussuosituksen maksajatahoa varten • tekee asiakkaalle tarvittaessa suosituksen pistelukemisen ja -kirjoittamisen apuvälineistä ja niiden käytön ohjauksesta hyödyntäen tietoja hankintaprosesseista • tekee tarvittaessa suunnitelman asiakkaan toiminnallisen lukemisen hyvää ergonomiaa edistävästä ympäristöstä.
Tutkinnon suorittaja osaa ohjata ja arvioida näkövammaisen asiakkaan pistekirjoituksen oppimista.	
Pistekirjoituksen oppimisen ohjaaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa asiakkaan yksilöllisen pistekirjoituksen ja sen apuvälineiden käytön ohjauksen • toteuttaa asiantuntevasti ohjaussuunnitelmaa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa moniammatillisen tiimin kanssa ja muuttaa suunnitelmaa tarvittaessa • soveltaa monipuolisesti systemaattisia, tutkittuja ja hyväksi havaittuja pistekirjoituksen ohjauksen menetelmiä ja välineitä pistekirjoituksen ohjausprosessissa • hyödyntää asianmukaisesti eri-ikäiselle ja eri toimintaympäristöissä parhaiten näkövammaiselle ja kuurosokealle asiakkaalle soveltuvaa kirjallista aineistoa asiakkaan ohjausprosessissa • kommunikoi asiakkaan kanssa selkeästi ja ymmärrettävällä tavalla ja tarvittaessa apukeinoja käyttäen pistekirjoituksen ohjausprosessissa • ohjaa asiakasta monipuolisesti pistekirjoituksen käyttöön eri toimintaympäristöissä • ottaa ohjaustyössään huomioon asiakkaan ergonomian • ohjaa kirjoitusharjoittelua eri oppimisen vaiheissa oleville asiakkaille – aloitteleville ja kokeneemmille oppijoille • ohjaa asiakasta tuntoaistin monipuoliseen harjaannuttamiseen ja hyödyntämiseen • ohjaa asiakkaan valmiuksia pistekirjoituksen jatkuvaan oppimiseen.

Lukemisen ohjaaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjaa asiakasta sujuvaan lukutekniikkaan ja perustelee tekniikan käyttöä huomioiden yksilölliset erot • valitsee ja valmistaa asiakkaalle sopivat materiaalit ja perustelee niiden käytön soveltuvuuden • motivoi asiakasta lukemisen harjoittelussa monipuolisesti • ohjaa tarvittaessa asiakkaalle erityismerkistöjä, kuten matematiikan merkistöä, eri kielten lyhenteitä ja nuottikirjoitusta.
Pistekirjoituksen apuvälineiden käytön ohjaaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • rakentaa asiantuntevasti yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa moniammatillisen tiimin kanssa pistekirjoituksen apuvälineratkaisu- ja asiakkaille pistekirjoituksen oppimisen ja käytön tukemiseksi ja helpottamiseksi • hankkii pistekirjoituksen apuvälineet, kokoaa ne tarvittaessa ja opettaa niiden käytön • valitsee asiakkaan tarpeiden perusteella tarkoituksenmukaisen apuväline-, laite- ja palvelukokonaisuuden huomioiden taloudellisuuden ja ekologisuuden • huolehtii asiantuntevasti vastualueensa mukaisesti asiakkaan apuvälineiden ja laitteiden korjauksista ja ylläpidosta sovitulla tavalla • huolehtii pistekirjoituksen apuvälineiden perussäätöjen tekemisestä asiakkaan elinpiirissä • laatii kirjallisen raportin asiakkaan toteutuneesta ohjauksesta arvioiteineen ohjausprosessin mukaisesti sovituille tahoille.
Palautteen antaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi yhdessä asiakkaan kanssa pistekirjoituksen oppimista ja ohjausta ohjausprosessin aikana ja reagoi joustavasti muutostarpeisiin • ohjaa joustavasti asiakasta arvioimaan ja kehittämään pistekirjoitustaitoaan suhteessa toiminnallisen näkötilanteensa ja toimintaympäristöjensä muutoksiin ja mahdollisuuksiin • antaa kannustavaa palautetta asiakkaalle pistekirjoitustaidon oppimisesta • pyytää asiakkaalta palautetta pistekirjoituksen ohjauksesta • vastaanottaa palautetta ammatillisesti • arvioi ja kehittää jatkuvasti omaa työtään saamansa palautteen avulla.
Pistekirjoituksen ohjauksen ja käyttämöhdollisuuksien kehittämisen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kehittää pistekirjoituksen ohjausta, käyttöä ja apuvälineratkaisuja yhdessä asiakkaiden kanssa • kehittää yhteistyössä pistekirjoitusohjaajien verkoston ja muiden yhteistyötahojen kanssa pistekirjoituksen ohjausta ja käyttämöhdollisuuksia

	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asiantuntevasti pistekirjoituksen ohjauksen vastuuhenkilönä työyhteisössään • vastaa tehtävänsä rajoissa työyhteisönsä osaamisen kehittymisestä pistekirjoituksen ohjauksessa • perehdyttää ja ohjaa tarvittaessa muita työntekijöitä pistekirjoituksen ohjauksen tehtäviin ja prosesseihin • seuraa muiden suorittamia pistekirjoituksen ohjauksen tehtäviä • antaa kannustavaa palautetta työyhteisön jäsenille pistekirjoituksen ohjaukseen liittyvien tehtävien suorittamisesta • välittää kirjallisesti ja suullisesti tehtävänsä rajoissa pistekirjoituksen ohjauksen tavoitteita mahdollistavaa ja hyödyntävää tietoa tarpeellisille tahoille • noudattaa työssään pistekirjoituksen oppimista tukevia toimintamalleja ja käytäntöjä, kuten erilaiset arviointipalaverit, palautetiedon keräämisen menetelmät, kehityskeskustelut sekä mentorointikäytännöt.
--	--

Ammattitaidon osoittamistavat

Näkövammaisten asiakkaiden pistekirjoituksen ohjaus -tutkinnon osan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan pistekirjoituksen ohjaustyössä eri-ikäisten näkövammaisten asiakkaiden ohjaajana toimien. Tutkinnon suorittaja osoittaa osaamistaan joko yksittäisen näkövammaisen, kuulonäkövammaisen tai monivammaisen näkövammaisen asiakkaan ohjaajana tai näkövammaisten asiakkaiden ryhmän ohjaajana asiakkaiden omissa toimintaympäristöissä. Näitä toimintaympäristöjä ovat sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja kasvatusalan toimintaympäristöt, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköt, Näkövammaisten Keskusliitto, Suomen Kuurosokeat ry:n toimipisteet tai asiakkaan asumis-, asioimis-, harrastus-, koulu-, opiskelu- ja työympäristöt.

Arvioijat seuraavat ja arvioivat tutkinnon suorittajan toimintaa sekä antavat siitä kirjallisen arvion. Tutkinnon suorittaja voi täydentää tutkintosuorituksiaan tutkintotilaisuuden aikana mahdollisesti syntyneillä dokumenteilla. Dokumentit voivat olla pistekirjoituksen ohjauksen tavoitteista sopimiseen, ohjaussuunnitelmien laatimiseen, pistekirjoituksen ohjausprosessin arviointiin, henkilöstön pistekirjoituksen ohjauksen kehittämiseen sekä omaan kehitystehtävään liittyvää aineistoa. Arvioituina dokumentit muodostavat osan arviointiaineistoa. Tutkinnon suorittajan arviointiaineisto muodostuu tutkintotilaisuuksista saaduista arvioijien lausunnoista, arvioiduista täydentävistä dokumenteista ja tutkinnon suorittajan itsearvioinnista.

3.6 Näkövammaisten asiakkaiden teknisten apuvälineiden käytön ohjaus

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella näkövammaisen asiakkaan teknisten apuvälineiden käytön ohjauksen
- ohjata näkövammaista asiakasta teknisten apuvälineiden käytössä ja arvioida niiden toimivuutta.

Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset	
Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella näkövammaisen asiakkaan teknisten apuvälineiden käytön ohjauksen.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Teknisten apuvälineiden käytön ohjaustyöhön valmistautuminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none">• kokoaa asiantuntevasti tietoa asiakkaan toiminnallisesta näkötilanteesta ja terveydentilasta eri asiakirjoista ohjausprosessin alussa• on tarvittaessa yhteydessä asiakkaan lähettäneeseen tahoon lisätietojen hankkimiseksi• selvittää asiakkaan käytössä olevat näkövammaisten tekniset apuvälineet, niiden käytön ja soveltuvuuden• hyödyntää tarpeen mukaan asiakkaan tukiverkostoja näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön ja käytön ohjauksen tarpeen selvittämiseksi• ottaa huomioon asianmukaisesti asiakkaan yksilöllisyyden ja teknisten apuvälineiden käytön ohjauksen merkityksen asiakkaalle.
Teknisten apuvälineiden käytön ja ohjauksen tarpeen arviointi	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none">• käyttää systemaattisia, tutkittuja ja hyväksi havaittuja testaus- ja arviointimenetelmiä näkövammaisten asiakkaiden teknisten apuvälineiden käytön ja käytön ohjauksen tarpeen kartoittamiseen• tutkii asiantuntevasti asiakkaan teknisten apuvälineiden käytön eri osa-alueita asiakkaan yksilöllisten tarpeiden pohjalta• esittelee asiakkaalle vaihtoehtoisia näkövammaisten ja kuulonäkövammaisten teknisiä apuvälineitä• sovittaa asiantuntevasti vaihtoehtoisia näkövammaisten teknisiä apuvälineitä asiakkaan kanssa• arvioi asiantuntevasti näkövammaisten teknisten apuvälineiden soveltuvuutta asiakkaalle

	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa yhdessä asiakkaan kanssa asiakkaan voimavaroja ja teknisten apuvälineiden käytön oppimistapoja • tukee asiakkaan teknisten apuvälineiden käyttöä edistävää omaehtoista toimintaa.
Teknisten apuvälineiden käytön ohjaussuunnitelman laatiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekee joustavasti yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa moniammatillisen tiimin kanssa näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön ohjaussuunnitelman • sopii yhteistyössä asiakkaan kanssa teknisten apuvälineiden käytölle asetetut tavoitteet, ohjauksen sisällöt ja aikataulun • tekee tarvittaessa suunnitelman asiakkaan katseluolosuhteista, näköympäristöstä ja ergonomiasta • valitsee asiantuntevasti yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa moniammatillisen tiimin kanssa hänen käyttötarkoituksiaan varten sopivat näkövammaisten tekniset apuvälineet • huomioi asiakaslähtöisesti apuväline-, laite- ja palveluhankinnoissa taloudellisuuden ja ekologisuuden • laatii tarvittaessa asiakkaalle suosituksen näkövammaisten teknisistä apuvälineistä ja niiden käytön ohjauksesta tarvekartoituksen ja testausten mukaisesti ja hyödyntäen tietoja hankintaprosesseista.
Tutkinnon suorittaja osaa ohjata näkövammaista asiakasta teknisten apuvälineiden käytössä ja arvioida niiden toimivuutta.	
Teknisten apuvälineiden asentaminen käyttökuntoon	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • asentaa asiantuntevasti näkövammaisten teknisen apuvälineen asiakkaan käyttöön • toteuttaa tarvittavat varmistustoimenpiteet järjestelmän palauttamiseksi toimintakuntoon häiriötilanteen jälkeen • mukauttaa näkövammaisen asiakkaan teknisten apuvälineiden asetukset asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti • varmistaa asiantuntevasti näkövammaisen asiakkaan teknisten apuvälineiden toimivuuden tarvittavien sovellusohjelmien kanssa.
Teknisten apuvälineiden käytön ohjaus	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa asiantuntevasti ohjaussuunnitelmaa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa moniammatillisen tiimin kanssa ja muuttaa suunnitelmaa tarvittaessa • soveltaa monipuolisesti systemaattisia, tutkittuja ja hyväksi havaittuja näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön ohjausmenetelmiä ja työkaluja ohjaustyössä • hyödyntää asianmukaisesti eri-ikäiselle ja eri toimintaympäristöissä parhaiten näkövammaiselle asiakkaalle soveltuvaa kirjallista aineistoa asiakkaan ohjauksessa

	<ul style="list-style-type: none"> • kommunikoi asiakkaan kanssa selkeästi ja ymmärrettävällä tavalla tarvittaessa apukeinoja käyttäen • ohjaa asiakkaan valmiuksia näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön jatkuvaan oppimiseen • tukee aktiivisesti asiakkaan tavoitteellista teknisten apuvälineiden käytön oppimista • ohjaa asiantuntevasti asiakkaan teknisten apuvälineiden käyttöä asiakkaan yksilöllisten tavoitteiden pohjalta • ohjaa kannustavasti asiakasta etsimään ratkaisuja teknisten apuvälineiden käytön esteisiin ja mahdollisuuksiin • tukee asiakasta näkövammaisten teknisten apuvälineiden itsenäisessä käytössä • ohjaa asiakasta kaikissa tilanteissa ergonomisiin toimintatapoihin näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytössä • ohjaa tarvittaessa asiakasta valon ja valaistuksen hyödyntämisessä.
<p>Toimintaympäristön saavutettavuuden ja käytettävyyden edistäminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjaa asiakasta mahdollisuuksien mukaan tämän omissa toimintaympäristöissä • ohjaa asiantuntevasti asiakasta arvioimaan teknisen ympäristön saavutettavuutta ja tekemään kehitysehdotuksia saavutettavuuden parantamiseksi • ohjaa joustavasti asiakasta arvioimaan ja kehittämään näkövammaisten teknisten apuvälineiden käyttöään suhteessa toimintaympäristöjensä mahdollisuuksiin • kehittää keinoja ja ohjaa joustavasti asiakkaan yhteistyöverkostoja asiakkaan näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön helpottamiseksi • toimii asiantuntijana näkövammaisen asiakkaan teknisten apuvälineiden käytön ja käytön ohjauksen kysymyksissä asiakkaan toimintaympäristöissä • hyödyntää asiantuntijoiden apua asiakkaan teknisten ympäristöjen kehittämisessä • käyttää tilanteen mukaan sekä yksilö- että ryhmäohjauksen menetelmiä näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön ohjauksessa • huolehtii asiantuntevasti vastualueensa mukaisesti asiakkaan teknisten apuvälineiden ja laitteiden korjauksista ja ylläpidosta sovitulla tavalla • hyödyntää verkkoa teknisten apuvälineiden käytön ohjauksessa käytettävien materiaalien hallinnassa, ohjauksen tukena tai etäohjauksen vuorovaikutuskanavana

	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi asiakkaan kanssa teknisten apuvälineiden käytön ohjaukseen liittyvien verkkopalvelujen käytön tarpeen ja saavutettavuuden • käyttää asiakkaan teknisten apuvälineiden käyttöä edistäviä verkkopalveluja tarvittaessa jossakin ohjauksen vaiheessa tai systemaattisesti ohjauksen tukena.
Teknisten apuvälineiden käytön ohjauksen arvioiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi yhdessä asiakkaan kanssa teknisten apuvälineiden käytön oppimista ja ohjausta ohjaustyön aikana ja reagoi joustavasti muutostarpeisiin • ohjaa joustavasti asiakasta arvioimaan ja kehittämään näkövammaisten teknisten apuvälineiden käyttöään suhteessa toiminnallisen näkötilanteen ja toimintaympäristön muutoksiin ja mahdollisuuksiin • antaa kannustavaa palautetta asiakkaalle näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön oppimisesta • pyytää asiakkaalta palautetta teknisten apuvälineiden käytön ohjauksesta • vastaanottaa palautetta ammatillisesti • arvioi ja kehittää säännöllisesti omaa työtään saamansa palautteen avulla • laatii kirjallisen raportin asiakkaan toteutuneesta ohjauksesta arviointeineen ohjausprosessin mukaisesti sovituille tahoille.
Oman työn arvioiminen ja kehittäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi ja kehittää ajantasaisesti näkövammaisten teknisten apuvälineiden ohjauksen ja työyhteisössä toimimisen valmiuksiaan • huolehtii omasta ergonomiastaan ja työhyvinvoinnistaan • hyödyntää asiantuntijoiden asiantuntemusta näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön ohjauksen kehittämisessä • toimii asiantuntevasti teknisten apuvälineiden käytön ohjauksen vastuuhenkilönä työyhteisössään • vastaa vastualueensa mukaisesti työyhteisönsä osaamisen kehittymisestä näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön ohjauksessa • perehdyttää ja ohjaa tarvittaessa muita työntekijöitä näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön ohjauksen tehtävissä ja prosessissa • seuraa muiden suorittamia näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön ohjauksen tehtäviä • antaa kannustavaa palautetta työyhteisön jäsenille näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön ohjaukseen liittyvien tehtävien suorittamisesta

	<ul style="list-style-type: none"> • välittää sujuvasti kirjallisesti ja suullisesti vastualueensa mukaisesti näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön tavoitteita mahdollistavaa ja hyödyntävää tietoa tarpeellisille tahoille • noudattaa työssään näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön oppimista tukevia toimintamalleja ja käytäntöjä, kuten erilaiset arviointipalaverit, palautetiedon keräämisen menetelmät, kehityskeskustelut sekä mentorointikäytännöt.
--	---

Ammattitaidon osoittamistavat

Näkövammaisten asiakkaiden teknisten apuvälineiden käytön ohjaus -tutkinnon osan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön ohjaustyössä eri-ikäisten näkövammaisten asiakkaiden ohjaajana toimien. Tutkinnon suorittaja osoittaa osaamistaan joko yksittäisen näkövammaisen, kuulonäkövammaisen tai monivammaisen näkövammaisen asiakkaan ohjaajana tai näkövammaisten asiakkaiden ryhmän ohjaajana asiakkaiden omissa toimintaympäristöissä. Näitä toimintaympäristöjä ovat sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja kasvatustilan toimintaympäristöt, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköt, Näkövammaisten Keskusliitto, Suomen Kuurosokeat ry:n toimipisteet tai asiakkaan asumis-, asioimis-, harrastus-, koulu-, opiskelu- ja työympäristöt.

Arvioijat seuraavat ja arvioivat tutkinnon suorittajan toimintaa sekä antavat siitä kirjallisen arvion. Tutkinnon suorittaja voi täydentää tutkintosuorituksiaan tutkintotilaisuuden aikana mahdollisesti syntyneillä dokumenteilla. Dokumentit voivat olla näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön ohjauksen tavoitteista sopimiseen, ohjaussuunnitelmien laatimiseen, teknisten apuvälineiden käytön ohjausprosessin arviointiin, henkilöstön näkövammaisten teknisten apuvälineiden käytön ohjauksen kehittämiseen sekä omaan kehitystehtävään liittyviä. Arvioituina dokumentit muodostavat osan arviointiaineistoa. Tutkinnon suorittajan arviointiaineisto muodostuu tutkintotilaisuuksista saaduista arvioijien lausunnoista, arvioiduista täydentävistä dokumenteista ja tutkinnon suorittajan itsearvioinnista.

3.7 Näkövammaisten, kuulonäkövammaisten ja kuurosokeiden asiakkaiden haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjaus

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella näkövammaisen, kuulonäkövammaisen ja kuurosokean asiakkaan ja lähipiirin haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjauksen
- ohjata ja arvioida näkövammaisen, kuulonäkövammaisen ja kuurosokean asiakkaan ja lähipiirin haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön
- toimia kuvailijana näkövammaisille, kuulonäkövammaisille ja kuurosokeille asiakkaille.

Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset	
Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella näkövammaisen, kuulonäkövammaisen ja kuurosokean asiakkaan ja lähipiirin haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjauksen.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjaustyöhön valmistautuminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none">• ottaa ohjauksessa huomioon eri kulttuurista tulevan asiakkaan kielellisen ja kulttuurisen taustan• kokoaa asiantuntevasti tietoa asiakkaan näkötilanteesta, näkö- ja kuulotilanteesta, yleisestä terveydentilasta ja elämän kokonaistilanteesta• kokoaa asiantuntevasti tietoa asiakkaan lähipiirin käyttämistä kommunikaatiomenetelmistä• selvittää asiakkaan ja tarvittaessa hänen tukiverkostonsa kanssa haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjauksen palveluntarvetta• on tarvittaessa yhteydessä asiakkaan lähettäneeseen tahoon ohjausprosessin alussa• selvittää asiakkaalle mahdollisuudet hyödyntää haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun eri mahdollisuuksia sekä motivoi asiakasta niiden käyttämiseen ja oppimiseen.
Haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön tutkiminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none">• havainnoi asiakkaan haptista osaamista ja oppimisen edellytyksiä• käyttää mahdollisuuksien mukaan systemaattisia, tutkittuja ja hyväksi havaittuja testaus- ja arviointimenetelmiä asiakkaan haptisen osaamisen ja oppimisen edellytysten kartoittamiseen

	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää yhdessä asiakkaan kanssa hänen toiminnallista aistien käyttöönsä ympäristöön orientoitumisessa, käytössä olevat apuvälineet, niiden käytön ja käytön ohjauksen tarpeen suhteessa ympäristön hahmottamiseen • selvittää yhdessä asiakkaan ja asiakkaan tukiverkoston kanssa asiakkaan elämäntilannetta sekä kuvailun ja kosketusviestien ohjauksen tarpeet asiakkaan tavoitteiden saavuttamiseksi • kartoittaa yhdessä asiakkaan kanssa asiakkaan voimavaroja ja oppimistapaa • tukee kosketusviestien ja kuvailun eri menetelmien oppimista edistävää omaehtoista toimintaa • suhteuttaa asiakkaan yksilöllisen ohjaustarpeen yleiseen näkövammaistaitojen oppimisprosessiin.
<p>Haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjaussuunnitelman laatiminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • sopii yhteistyössä asiakkaan ja asiakkaan lähipiirin kanssa tilanteen mukaan haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjauksen tavoitteet, sisällöt, aikataulun, opiskelumuodot ja oppimateriaalit • tekee kirjallisen ohjaussuunnitelman yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa tukiverkoston kanssa haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun osaamisen ja oppimisen edellytysten arvioinnin mukaisesti • laatii asiakkaalle tarvittaessa haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun ohjaussuosituksen maksajatahoa varten • tekee tarvittaessa suunnitelman asiakkaan kommunikaation pohjalta hyvää ergonomiaa edistävästä ympäristöstä.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa ohjata ja arvioida näkövammaisen, kuulonäkövammaisen ja kuurosokean asiakkaan ja lähipiirin haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön.</p>	
<p>Haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön oppimisen ohjaaminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa asianmukaisesti asiakkaan ja tukiverkoston yksilöllisen haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjauksen • toteuttaa asiantuntevasti ohjaussuunnitelmaa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa tukiverkoston kanssa ja muuttaa suunnitelmaa tarvittaessa • soveltaa monipuolisesti hyväksi havaittuja ohjauksen menetelmiä ja asiakkaan apuvälineitä haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun ohjausprosessissa • hyödyntää asianmukaisesti eri-ikäiselle ja eri toimintaympäristöissä parhaiten näkövammaiselle, kuulonäkövammaiselle ja kuurosokealle asiakkaalle soveltuvaa kirjallista ja viittomakielistä aineistoa asiakkaan ohjausprosessissa

	<ul style="list-style-type: none"> • kommunikoi asiakkaan kanssa selkeästi ja ymmärrettävällä tavalla ja tarvittaessa tukimuotoja, kuten viittomia käyttäen haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjausprosessissa • ohjaa asiakasta monipuolisesti haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun sujuvaan käyttöön eri toiminta- ja kommunikaatioympäristöissä • ohjaa asiakasta perustelevaan haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun eri menetelmien käyttöä asiakkaan muuttuvissa tilanteissa • ottaa ohjaustyössään huomioon asiakkaan ja tarvittaessa hänen kanssaan toimivan henkilön ergonomian • ohjaa asiakasta haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön monipuoliseen harjaanuttamiseen ja hyödyntämiseen • ohjaa asiakkaan valmiuksia haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön jatkuvaan oppimiseen.
Palautteen antaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi yhdessä asiakkaan kanssa haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön oppimista ja ohjausta ohjausprosessin aikana ja reagoi joustavasti muutostarpeisiin • ohjaa joustavasti asiakasta arvioimaan ja kehittämään haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käyttöä suhteessa toiminnalliseen näkö- ja kuulotilanteeseensa sekä toimintaympäristöjensä muutoksiin ja mahdollisuuksiin • antaa kannustavaa palautetta asiakkaalle haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön oppimisesta • pyytää asiakkaalta palautetta haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjauksesta • vastaanottaa palautetta ammatillisesti • arvioi ja kehittää jatkuvasti omaa työtään saamansa palautteen avulla.
Haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjauksen kehittäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kehittää haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjausta ja käyttöä yhdessä asiakkaiden kanssa • kehittää luovasti asiakkaan apuvälineiden käyttöä kuvailun tukena • kehittää yhteistyössä asiantuntijaverkostojen ja muiden yhteistyötahojen kanssa haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjausta ja käyttömahdollisuuksia • toimii asiantuntevasti haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjauksen vastuuhenkilönä työyhteisössään • vastaa tehtävänsä rajoissa työyhteisönsä osaamisen kehittymisestä haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjauksessa • perehdyttää ja ohjaa tarvittaessa muita työntekijöitä haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjauksen tehtäviin ja prosesseihin

	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa muiden suorittamia kuvailuja • antaa kannustavaa palautetta työyhteisön jäsenille haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjaukseen liittyvien tehtävien suorittamisesta • välittää kirjallisesti ja suullisesti tehtävänsä rajoissa haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjauksen tavoitteita mahdollistavaa ja hyödyntävää tietoa tarpeellisille tahoille • noudattaa haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön oppimista tukevia toimintamalleja ja käytäntöjä, kuten erilaiset arviointipalaverit, palautetiedon keräämisen menetelmät, kehityskeskustelut sekä mentorointikäytännöt • seuraa alan kansallista ja kansainvälistä tutkimusta.
Tutkinnon suorittaja osaa toimia kuvailijana näkövammaisille, kuulonäkövammaisille ja kuurosokeille asiakkaille.	
Kuvailuun valmistautuminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • selvittää asiakkaan fyysisen, sosiaalisen ja henkilökohtaisen tilanteen kuvailun tarpeet • kokoaa asiantuntevasti tietoa asiakkaan toiminnallisesta näkötilanteesta ja kuulotilanteesta kuvailun vastaanottamisessa • ottaa kuvailijana huomioon eri kulttuurista tulevan asiakkaan kielellisen ja kulttuurisen taustan • ohjaa tarvittaessa asiakkaan lähipiiriä ja yhteistyöverkostoja käyttämään kuvailua eri tilanteissa • selvittää asiakkaan avustajien kuvailun taidot • selvittää teknisten apuvälineiden käytön ja soveltuvuuden kuvailun tuottamisessa • ottaa huomioon asianmukaisesti asiakkaan yksilöllisyyden ja kuvailun merkityksen asiakkaalle.
Kuvailun tarpeen kartoittaminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • käyttää systemaattisia, tutkittuja ja hyväksi havaittuja testaus- ja arviointimenetelmiä näkövammaisten, kuulonäkövammaisten ja kuurosokeiden asiakkaiden kuvailun tarpeen kartoittamiseen • selvittää yhdessä asiakkaan kanssa asiakkaan elämäntilannetta ja kuvailun ohjauksen tarpeet asiakkaan tavoitteiden saavuttamiseksi • tutkii asiantuntevasti asiakkaan teknisten apuvälineiden käytön kuvailun osa-alueiden hahmottamisessa • esittelee ja kokeilee kuvailijana vaihtoehtoisia kuvailun menetelmiä eri tilanteissa yhteistyössä asiakkaan kanssa • arvioi asiantuntevasti kuvailemiaan kohteita ja eri kuvailun menetelmien soveltuvuutta asiakkaalle • tukee asiakkaan kuvailun käyttöä edistävää omaehtoista toimintaa eri tilanteissa.

<p>Toimintaympäristön saavutettavuuden ja käytettävyyden edistäminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjaa asiakasta kuvailun vastaanottamisessa mahdollisuuksien mukaan tämän omissa toimintaympäristöissä • ohjaa asiakasta asiantuntevasti arvioimaan selkeää kuvailua • ohjaa asiakasta antamaan saavutettavaa kuvailua parantavia ehdotuksia • toimii asiantuntijana näkövammaisen, kuulonäkövammaisen ja kuurosokean asiakkaan kuvailun käytön ohjauksen kysymyksissä asiakkaan toimintaympäristöissä • käyttää tilanteen mukaan sekä yksilö- että ryhmäkuvailun menetelmiä • hyödyntää tietotekniikkaa ja verkkoa kuvailun ohjauksessa, kuvailun tukena ja etäohjauksessa • arvioi asiakkaan kanssa kuvailuun liittyviä verkkopalveluja kuvailutujen kohteiden kuuntelemisessa ja lukemisessa.
<p>Kuvailun arvioiminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kannustaa ja rohkaisee asiakasta vastaanottamaan erilaista kuvailua • pyytää asiakkaalta aktiivisesti palautetta kuvailusta, sen sisällöstä ja tuottamistavasta • vastaanottaa palautetta ammatillisesti • arvioi ja kehittää jatkuvasti omaa työtään saamansa palautteen mukaan • laatii kirjallisen raportin asiakkaan toteutuneesta kuvailusta sovituille tahoille.
<p>Oman työn arvioiminen ja kehittäminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi ja kehittää ajantasaisesti kuvailijana toimimisen ja työyhteisössä toimimisen valmiuksiaan • hyödyntää asiantuntijoita ja teknologiaa kuvailun kehittämisessä • huolehtii omasta ergonomiastaan ja työhyvinvoinnistaan • toimii asiantuntevasti kuvailun vastuuhenkilönä työyhteisössään • vastaa omalla vastuualueellaan työyhteisönsä osaamisen kehittymisestä kuvailun käytössä • perehdyttää ja ohjaa tarvittaessa muita työntekijöitä näkövammaisten, kuulonäkövammaisten ja kuurosokeiden kuvailun käytössä • antaa kannustavaa palautetta muille työntekijöille kuvailun käytöstä • välittää kirjallisesti ja suullisesti tehtävänsä rajoissa kuvailun tavoitteita mahdollistavaa ja hyödyntävää tietoa tarpeellisille tahoille • toimii työssään hyödyntäen kuvailun käyttöä tukevia toimintamalleja ja käytäntöjä, kuten erilaiset arviointipalaverit, palautetiedon keräämisen menetelmät, kehityskeskustelut sekä mentorointikäytännöt.

Ammattitaidon osoittamistavat

Näkövammaisten, kuulonäkövammaisten ja kuurosokeiden asiakkaiden haptiikan, kuvailun ja kosketusviestien käytön ohjaus -tutkinnon osan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun ohjaustyössä eri-ikäisten näkövammaisten, kuulonäkövammaisten, kuurosokeiden tai monivammaisten näkövammaisten asiakkaiden ohjaajana toimien. Tutkinnon suorittaja osoittaa osaamistaan joko yksittäisen näkövammaisen, kuulonäkövammaisen tai monivammaisen näkövammaisen asiakkaan ohjaajana tai näkövammaisten asiakkaiden ryhmän ohjaajana asiakkaiden omissa toimintaympäristöissä. Näitä toimintaympäristöjä ovat sosiaali-, terveys-, kuntoutus-, kulttuuri- ja kasvatustilan toimintaympäristöt, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköt, Näkövammaisten Keskusliitto, Suomen Kuurosokeat ry:n toimipisteet, liikunta- ja kulttuuritapahtumat ja -esitykset tai asiakkaan asumis-, asioimis-, harrastus-, koulu-, opiskelu- ja työympäristöt.

Arvioijat seuraavat ja arvioivat tutkinnon suorittajan toimintaa sekä antavat siitä kirjallisen arvion. Tutkinnon suorittaja voi täydentää tutkintosuorituksiaan tutkintotilaisuuden aikana mahdollisesti syntyneillä dokumenteilla. Dokumentit voivat olla haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun ohjauksen tavoitteista sopimiseen, ohjaussuunnitelmien laatimiseen, ohjausprosessin arviointiin, henkilöstön haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun ohjauksen kehittämiseen sekä omaan kehitystehtävään liittyvää aineistoa. Arvioituina dokumentit muodostavat osan arviointiaineistoa. Tutkinnon suorittajan arviointiaineisto muodostuu tutkintotilaisuuksista saaduista arvioijien lausunnoista, arvioiduista täydentävistä dokumenteista ja tutkinnon suorittajan itsearvioinnista.

3.8 Yrittäjänä toimiminen näkövammaistaitojen ohjauksessa

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- toimia yrittäjänä näkövammaistaitojen ohjauksessa.

Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset	
Tutkinnon suorittaja osaa toimia yrittäjänä näkövammaistaitojen ohjauksessa.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Omien yrittäjävalmiuksien arviointi	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarkastelee ja kuvaa realistisesti ja kriittisesti omat ominaisuutensa ja elämäntilanteensa näkövammaistaitojen ohjauspalveluiden yrittäjänä toimimisen kannalta • arvioi yrittäjänä toimimiseen liittyvät henkilökohtaiset hyödyt ja riskit • arvioi oman ammatillisen osaamisensa riittävyyttä näkövammaistaitojen ohjauspalveluiden yrittäjänä toimimisessa asiantuntijoiden näkemyksiä hyödyntäen • arvioi osaamistaan suhteessa näkövammaistaitojen ohjauksen kilpailutilanteeseen ja sidosryhmiin • hyödyntää näkövammaistaitojen ohjauksessa mahdollisuuksien mukaan kaikilta elämän aloilta saatavia yhteyksiä ja yhteistyöverkostoja yrittäjänä toimimisessa • arvioi asiantuntijoiden näkemysten avulla verkoston hyödyntämismahdollisuudet ja riskit oman yritystoiminnan kannalta.
Liikeidean täsmentäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa yrityksen näkövammaistaitojen ohjauspalvelujen nykytilan ja lähitulevaisuuden muutokset • kartoittaa näkövammaistaitojen ohjauksen mahdollisten asiakkaiden ja toimeksiantajien tarpeet nyt ja lähitulevaisuudessa • valitsee perustellusti näkövammaistaitojen ohjauspalveluita käyttävät asiakasryhmät ja tarvittavat palvelumuodot • määrittelee yritystoimintansa tarvitsemat fyysiset, taloudelliset ja henkiset resurssit asettaen ne tärkeysjärjestykseen • laatii täsmennetyn liikeidean omalle yritystoiminnalleen tekemensä arvioiden ja valintojen mukaisesti.

Liiketoimintasuunnitelman laatiminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon lainsäädännön asettamat vaatimukset omalle yritystoiminnalleen näkövammaistaitojen ohjauksessa • vertailee mahdollisia eri yritysmuotoja riskeineen, vastuineen ja velvoitteineen • valitsee laatimansa liikeidean kannalta perustellusti sopivimman liiketoimintamallin • kuvaa valitsemansa näkövammaistaitojen ohjauksen asiakasryhmät ja tarkoituksenmukaisimmat markkinointikanavat • tuoteistaa näkövammaistaitojen ohjauspalvelut suhteessa valitsemiinsa asiakasryhmiin ja markkinointikanaviin • laatii yritykselleen realistisen rahoitus suunnitelman • laatii liiketoiminnalleen realistisen tulosbudjetin • kuvaa yrityksen taloushallinnon järjestämisen • laatii tekemiensä ratkaisujen perusteella kirjallisen liiketoimintasuunnitelman • arvioi ja pohtii liiketoimintasuunnitelmansa toteutumismahdollisuuksia.
--------------------------------------	---

Ammattitaidon osoittamistavat

Yrittäjänä toimiminen näkövammaistaitojen ohjauksessa -tutkinnon osassa tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa laatiessaan yhdessä eri alojen asiantuntijoiden kanssa yritykselleen liikeidean ja liiketoimintasuunnitelman.

Yrittäjyysalan asiantuntijat arvioivat havainnoimansa liikeidean ja liiketoimintasuunnitelman laadintaprosessin ja näihin liittyvän aineiston (kirjallinen kuvaus liikeideasta ja liiketoimintasuunnitelma) sekä niiden toteuttamiskelpoisuuden ja vastaavuuden tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin ja arvioinnin kohteisiin ja kriteereihin.

Arvioijat seuraavat ja arvioivat tutkinnon suorittajan toimintaa ja antavat siitä kirjallisen lausunnon. Tutkinnon suorittajan arviointiaineisto muodostuu tutkintotilaisuuksista saaduista arvioijien lausunnoista, arvioiduista täydentävistä dokumenteista ja tutkinnon suorittajan itsearvioinnista.

Liite

Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnon suorittaneen työn kuvaus

Työn kuvaus ja arvoperusta

Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnon suorittanut työskentelee eri-ikäisten näkövammaisten, kuulonäkövammaisten ja monivammaisten näkövammaisten ohjaustyössä asiakkaan toimintaympäristöissä tai sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan toimintayksiköissä. Tutkinnon suorittanut edistää asiakkaan näkövammaistaitojen oppimista ja kuntoutumista niin, että asiakas pystyy toimimaan eri elämänvaiheissa mahdollisimman itsenäisesti erilaisissa toimintaympäristöissä. Näkövammaistaitojen ohjauksella voidaan tukea yksilöiden itsenäistä toimintaa, hyvinvointia ja turvallisuutta, työ- ja toimintakykyä sekä toimintaympäristöjen esteettömyyttä ja asiakkaiden osallisuutta yhteiskunnassa.

Tutkinnon suorittaneen henkilön työssä painottuvat yksilöllisyys ja asiakaslähettäisyys, jolloin yhdessä asiakkaan ja hänen lähiyhteisönsä kanssa sovitaan ja etsitään soveltuvimmat toimintatavat ja ratkaisut näkövammaistaitojen ohjaukseen. Työhön sisältyy myös näkövammaistaitojen ohjaajana ja asiantuntijana toimimista moniammatillisissa työryhmissä ja yhteistyöverkostoissa. Tutkinnon suorittanut toimii myös oman työyhteisönsä näkövammaistaitojen asiantuntijana ja perehdyttää, ohjaa ja kehittää vastuualueensa mukaisesti näkövammaistaitojen kehittymistä. Erikoisammattitutkinnon suorittanut hallitsee alan vaativimmat työtehtävät.

Työ edellyttää kykyä ammattieettiseen toimintaan, alaa koskevien säädösten tuntemusta, hyvää perehtyneisyyttä ja tietoperustaa näkövammaisuudesta sekä kykyä erilaisten ihmisten kohtaamiseen ja ohjaamiseen yksilön itsemääräämisoikeutta ja yhdenvertaisuutta kunnioittaen. Alan arvoperustan muodostavat ihmisarvon kunnioittaminen ja yksilöiden tasa-arvoiset oikeudet.

Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnossa tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana toimimisessa ja näkövammaistaitojen ohjaajana toimimisessa. Valinnaisen tutkinnon osan avulla tutkinnon suorittaneella on erityisosaamista kahteen seuraavista osaamisalueista: näkövammaisten asiakkaiden liikkumistaidon ohjaukseen, näönkäytön ohjaukseen, pistekirjoituksen ohjaukseen, teknisten apuvälineiden ohjaukseen, näkövammaisten, kuulonäkövammaisten ja kuurosokeiden asiak-

kaiden haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjaukseen tai yrittäjänä toimimiseen näkövammaistaitojen ohjauksessa. Tutkinnon suorittaneen tulee arvioida ja kehittää omaa osaamistaan jatkuvasti sekä seurata alan kansallista ja kansainvälistä kehittymistä. Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinnossa osoitetaan alan vaativimpien työtehtävien hallinta.

Painettu
ISBN 978-952-13-5115-0
ISSN 1798-887X

Verkkojulkaisu
ISBN 978-952-13-5116-7
ISSN 1798-8888

Opetushallitus on hyväksynyt nämä näyttötutkinnon perusteet ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain nojalla.

Näyttötutkinnot ovat erityisesti aikuisväestöä varten suunniteltu ja kehitetty tutkinnon suorittamistapa.

Näyttötutkintojen suunnittelu ja toteuttaminen perustuvat opetusalan ja työelämän asiantuntijoiden tiiviiseen yhteistyöhön.

Opetushallitus
www.oph.fi
www.oph.fi/nayttotutkinnot
www.oph.fi/nayttotutkintojen_perusteet